

कोशी प्रदेशको बजेट कार्यान्वयनको
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
(आर्थिक वर्ष २०८०/८१)

प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
कोशी प्रदेश, विराटनगर, नेपाल
२०८१, कार्तिक

कोशी प्रदेशको बजेट कार्यान्वयनको
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
(आर्थिक वर्ष २०८०/८१)

प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
कोशी प्रदेश, विराटनगर, नेपाल
२०८१, कात्तिक

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्री

कोशी प्रदेश, विराटनगर
नेपाल

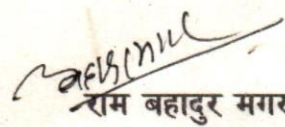
मन्तव्य

कोशी प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा आय प्राप्त र खर्चको समग्र अवस्था, मन्त्रालयगत रूपमा भएका मुख्य-मुख्य प्रगतिका साथै बजेट कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या र समाधानका लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने विषयवस्तु समेटेर यो वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गरिएको छ । अध्यादेश मार्फत जारी भएको बजेटलाई प्रतिस्थापन गरी २०८० मंसीर महिनामा मात्र प्रदेश सभाबाट बजेट पारित भएको हुँदा बजेट खर्च तथा विकास आयोजनाको प्रगतिमा केही कमी भएको छ । नेपाल सरकारबाट प्रदेशलाई प्राप्त हुने वित्तीय समानीकरण अनुदानको २५.९ प्रतिशत बजेट निकासी नगरिएका कारण समग्र खर्चको आकार सङ्कुचित हुन पुग्यो । त्यसैले उक्त विनियोजित बजेटका सबै कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनमा आउन सकेनन् । विगतका वर्षहरूमा सिर्जित ठूलो आर्थिक दायित्व भुक्तानीमा स्रोत अपुग रहनु र सीमित कर्मचारीका कारण जनअपेक्षा बमोजिमका कार्यसम्पादन गर्न हामीलाई चुनौतीपूर्ण रह्यो ।

नेपालको संविधान र कानूनले दिएको कार्यक्षेत्रमा रहेर, आवधिक योजनाको लक्ष्य हासिल हुने गरी प्रदेश सरकारले सञ्चालन गर्ने आयोजना छनौट गर्नुपर्ने हुँदा प्रदेशस्तरीय आयोजना छनौट र आयोजना बैंक व्यवस्थापन सम्बन्धी कानूनलाई आगामी दिनमा पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन गर्न पहिलो प्राथमिकता दिइएको छ । आन्तरिक लेखा परीक्षण, आन्तरिक नियन्त्रण, अनुगमन र प्रगति समीक्षालाई नियमित तथा प्रभावकारी बनाई सम्बन्धित निकायलाई उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन प्रदेश सरकारले प्रयत्न गरिरहेको छ । यसका माध्यमबाट आगामी दिनमा बजेट तर्जुमा प्रक्रिया सुदृढीकरण हुने, वित्तीय सुशासन अभिवृद्धि हुने र बेरुजु रहित आर्थिक कारोबार हुने अपेक्षा गरेको छु ।

प्रस्तुत वार्षिक प्रगति प्रतिवेदनमा समेटिएको प्रदेश सरकारको आम्दानी, खर्चको अवस्था, विभिन्न मन्त्रालय वा निकायहरूबाट सञ्चालन भएका आयोजना वा कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण सम्बद्ध सबैलाई उपयोगी हुने विश्वास लिएको छु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत प्रतिवेदनका लागि आवश्यक तथ्याङ्क र सूचना उपलब्ध गराउने सबै निकाय र प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्यमा संलग्न मन्त्रालयका सबै राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूप्रति धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

राम बहादुर मगर

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्री

प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
कोशी प्रदेश, विराटनगर

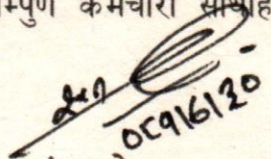
मन्तव्य

कोशी प्रदेशको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को समग्र आय-व्यय र प्रदेश सरकारबाट सञ्चालित वार्षिक कार्यक्रमहरूको प्रगतिको समीक्षा गरी यो वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। समीक्षा अवधिको समष्टिगत आर्थिक परिसूचक, राजस्व परिचालन, खर्च व्यवस्थापन, आर्थिक तथा सामाजिक प्रमुख सूचक र वित्तीय संघीयता कार्यान्वयनमा देखिएका प्रमुख प्रवृत्तिहरूको विश्लेषण यस प्रतिवेदनमा गरिएको छ।

प्रदेश सभाबाट मंसीर महिनामा बजेट पारित भएको हुँदा करिब ७ महिनामात्र पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन भएता पनि आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा कोशी प्रदेशको कुल पुँजीगत बजेटको ७८.३% खर्च भएको छ। यो प्रतिवेदन विषयगत मन्त्रालय र निकायहरूको मन्त्रालय स्तरीय समीक्षा र प्रगति प्रतिवेदनका आधारमा तयार गरिएको छ। प्रगति समीक्षाबाट आगामी आर्थिक वर्षमा विकासका लक्ष्यहरू हासिल गर्न नीतिगत र कार्यगत सुधारमा पृष्ठपोषण हुने अपेक्षा गरेको छ।

सीमित स्रोत साधनबाट अधिकतम उपलब्धि हासिल गर्न बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा राम्रो तयारी नभएमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न कठिन हुने हुँदा आगामी दिनमा बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई थप व्यवस्थित बनाइनेछ। सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययीता कायम गर्दै चालु र प्रशासनिक खर्चमा न्यूनीकरण गर्न, बेरुजु न्यूनीकरण र फर्स्यौट कार्यमा मन्त्रालयको तर्फबाट प्रयास भईरहेको छ।

अन्त्यमा, यो वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन कोशी प्रदेश सरकारको वार्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयनका सम्बन्धमा जानकारी राख्न चाहने सबै सरोकारवालाहरूका लागि उपयोगी हुने विश्वास लिएको छ। यस प्रतिवेदन तयार पार्न आवश्यक सूचना, विवरण, तथ्याङ्क उपलब्ध गराउने विषयगत मन्त्रालयहरू, निकायहरू र प्रतिवेदन तयारीमा संलग्न मन्त्रालयको सम्पूर्ण कर्मचारी साथीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु।

०८१६१३०

शंकर नेपाल

प्रदेश सचिव

विषय सूची

विषय	पाना नं
परिच्छेद एक प्रदेशको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति	१
१.१ प्रदेशको आर्थिक तथा सामाजिक स्थिति.....	१
१.२ सरकारी वित्त स्थिति	२
परिच्छेद दुई राजस्व परिचालन तथा अनुदान प्राप्ति	३
२.१ राजस्व संकलन तथा अनुदान.....	३
परिच्छेद तीन बजेट विनियोजन र खर्च स्थिति.....	५
३.१ पृष्ठभूमि	५
३.२ शीर्षकगत खर्चको स्थिति	६
३.३ खर्चको स्रोतगत विश्लेषण.....	८
३.४ मन्त्रालयगत विनियोजन र खर्चको स्थिति	९
३.५ विगत छ वटा आर्थिक वर्षको बजेट र खर्चको विवरण	१०
३.६ स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण	१०
३.७ सवारी साधन कर बाडँफाँड	११
परिच्छेद चार विषयगत मन्त्रालय र निकायहरूको प्रगतिको अवस्था	१२
४.१ मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषदको कार्यालय	१२
४.२ आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	१२
४.३ भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय.....	१३
४.४ आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय.....	१४
४.५ स्वास्थ्य मन्त्रालय.....	१६
४.६ खानेपानी, सिँचाइ तथा उर्जा मन्त्रालय	१७
४.८ उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय.....	१९
४.९ पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२१
परिच्छेद पाँच बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या र समाधानका सुझावहरू	२३
५.१ बजेट तर्जुमामा देखिएका समस्याहरू	२३
५.२ बजेट कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरू	२४
५.३ लेखा प्रणाली तथा अभिलेख व्यवस्थापनका समस्या	२५
५.४ बजेट तर्जुमामा गर्नु पर्ने सुधारहरू.....	२५
५.५ बजेट कार्यान्वयनमा गर्नु पर्ने सुधार:	२६
अनुसूचीहरू	३०

परिच्छेद एक

प्रदेशको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

१.१ प्रदेशको आर्थिक तथा सामाजिक स्थिति

- कोशी प्रदेशको कुल क्षेत्रफलको हिमाली क्षेत्रले ४०.२९%, पहाडी क्षेत्रले ३३.३५%, भित्री मधेशले ७.९६% र तराईले १८.२५% ओगटेको छ । संसारकै अग्लो हिमाल सगरमाथा देखि नेपालको होचो ठाँउ केचना समेत यसै प्रदेशमा रहेका छन् ।
- प्रशासनिक संरचना अन्तरगत कोशी प्रदेशमा १४ वटा जिल्लाहरू र १३७ वटा स्थानीय तहहरू रहेका छन्। जसमध्ये १ वटा महानगरपालिका, २ वटा उपमहानगरपालिका, ४६ वटा नगरपालिका र ८८ वटा गाँउपालिका रहेका छन् ।
- राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार कोशी प्रदेशको जनसंख्या ४९ लाख ६१ हजार ४१२ रहेको छ। वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर ०.८६ प्रतिशत रहेको छ। कोशी प्रदेशको लैङ्गिक विकास सूचकाङ्क ०.९०१ रहेको छ भने लैङ्गिक असमानता सूचकाङ्क ०.४५९ रहेको छ। मानव विकास प्रतिवेदन २०२२ को अवस्थालाई हेर्दा यस प्रदेशको मानव विकास सूचकांक स्थिति ०.५८० रहेको छ ।
- आ.व.२०८०/८१ को नेपालको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कोशी प्रदेशको हिस्सा १५.८ प्रतिशत रहेको छ भने प्रदेशको प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन १,३३६ अमेरिकी डलर रहेको छ।
- कोशी प्रदेशको कुल भुभागको ३१.९ प्रतिशत क्षेत्र कृषिका लागि उपयुक्त रहेको छ। यस प्रदेशको खेतियोग्य जमिन ८ लाख २६ हजार ६४६ हेक्टर मध्ये ८६.४ प्रतिशतमा मात्र खेती भइरहेको छ भने खेती योग्य तर बाँझो जग्गा करिव १३.६ प्रतिशत रहेको छ।
- कोशी प्रदेशको कुल भुभागको ४४.४४ प्रतिशत वन र ४.५२ प्रतिशत वुट्यान गरी जम्मा ४८.९६ प्रतिशत भूभाग वन क्षेत्रले ओगटेको छ।
- प्रदेशका सबै जिल्ला सदरमुकाम राष्ट्रिय सडक सञ्जालसँग जोडिएका छन्। संघीय सरकारले हस्तान्तरण गरेकोसहित प्रदेशभित्र रहेको सडक लम्बाई जम्मा १३ हजार ८०५ कि.मि. पुगेको छ। प्रादेशिक तहबाट अहिले सम्म ५२८ कि.मि. कालोपत्रे सडक, १ हजार १०२ कि.मि. कच्ची सडक, १ हजार २५८ कि.मि. ग्राभेल सडक, १७ कि.मि. ढलान सडक, ४८ कि.मि. सोलिङ्ग सडक निर्माण भएका छन् भने ४३७ कि.मि. ट्रयाक खोल्ने कार्य भएको छ। त्यस्तै ८० वटा मोटरेवल पुल र १८४ वटा झोलुङ्गे पुलको निर्माण सम्पन्न भईसकेको छ।
- कोशी प्रदेशमा ठूला, मझौला र साना गरी कुल ८२ हजार ४ सय ९७ उद्योग दर्ता भएका छन् भने ९५ हजार ५ सय ४६ लघु, घरेलु तथा साना उद्योग दर्ता भएका छन्।
- प्रदेशगत रूपमा विद्यालय सबैभन्दा बढी यसै प्रदेशमा रहेका छन्। नेपालमा भएका विद्यालयमध्ये १९.४ प्रतिशत विद्यालय यसै प्रदेशमा रहेका छन्। कोशी प्रदेशका सबै जिल्लाहरू साक्षर घोषणा भएका छन्।
- कोशी प्रदेशमा ९५.५० प्रतिशत परिवारमा विद्युतको पहुँच पुगेको छ।
- राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार कोशी प्रदेशको सरदर औसत आयु ७०.४ वर्ष रहेको छ। यस प्रदेशमा नवजात शिशु मृत्यु दर प्रति हजार जीवित जन्ममा १९ रहेको र मातृ मृत्युदर प्रति लाख जीवित जन्ममा १५७ रहेको छ।

१.२ सरकारी वित्त स्थिति

१.२.१ कोशी प्रदेशको खर्च तथा राजस्व

- आ.व.२०८०/८१ मा राजस्व, अनुदान र आ.व.को सुरुवातको मौज्जात गरी कोशी प्रदेश सरकारको सञ्चित कोषमा रु.३२ अर्ब १५ करोड १४ लाख रकम नगद प्राप्ति भएको छ भने वैदेशिक अनुदानको सोझै भुक्तानी रु.१० करोड ३७ लाख सहित रु.३२ अर्ब २५ करोड ५१ लाख (कुल अनुमानको तुलनामा ९१ प्रतिशत) आम्दानी भएको छ ।
- संघबाट प्रदेशलाई प्राप्त हुने वित्तीय समानीकरण अनुदान कटौती भएको र सशर्त तथा समपूरक अनुदान समेत न्यून भएको कारण आ.व.२०८०/८१ मा प्रदेश सरकारको आम्दानी अघिल्लो आ.व.को तुलनामा ८.४ प्रतिशतले सङ्कुचन भएको छ ।
- आ.व.२०८०/८१ प्रदेश सञ्चित कोषबाट रु.२७ अर्ब ९२ करोड ३८ लाख र वैदेशिक अनुदानको सोझै भुक्तानीबाट रु.१० करोड २७ लाख समेत गरी जम्मा रु.२८ अर्ब २ करोड ७५ लाख (विनियोजनको तुलनामा ७६.१ प्रतिशत) खर्च भएको छ ।
- आ.व.२०८०/८१ को कुल खर्च मध्ये चालु खर्च रु.८ अर्ब ३७ करोड ६४ लाख (६९.२%), पूँजीगत खर्च रु.१६ अर्ब ३४ करोड ८३ लाख (७८.३%) र स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरणको खर्च रु.३ अर्ब ३० करोड २८ लाख (८६.४%) रहेको छ ।
- अघिल्लो आ.व.२०७९/८० को तुलनामा आ.व.२०८०/८१ मा कोशी प्रदेशको कुल खर्चमा ८.९ प्रतिशतले कमी भएको छ। आ.व.२०७९/८० मा प्रदेशको कुल खर्च रु.३० अर्ब ७५ करोड ७७ लाख रहेको थियो ।
- आ.व.२०७९/८० को तुलनामा आ.व.२०८०/८१ मा कोशी प्रदेशको पूँजीगत खर्च ९.७ प्रतिशत र चालु खर्च ७.९ प्रतिशत कम भएको छ ।

१.२.२ प्रदेश सञ्चित कोषको अवस्था

- प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट तयार भएको कोशी प्रदेश सरकारको आ.व.२०८०/८१ को एकीकृत वित्तीय विवरण (प्रारम्भिक) अनुसार प्रदेश सञ्चित कोषमा आर्थिक वर्षको अन्त्यको मौज्जात रु.४ अर्ब २२ करोड ७६ लाख रहेको छ ।
- प्रदेश सञ्चित कोषमा रहेको मौज्जात मध्ये आ.व.२०७९/८० मा संघीय सरकारबाट प्राप्त भएको सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदान खर्च नभई बाँकी रहेको रु.१ अर्ब ९६ करोड रकम संघीय सञ्चित कोषमा फिर्ता दाखिल गर्नुपर्ने प्रारम्भिक विवरण रहेको छ ।

परिच्छेद दुई
राजस्व परिचालन तथा अनुदान प्राप्ति

२.१ राजस्व संकलन तथा अनुदान

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा ३६ अर्ब ७४ करोड ३५ लाखको बजेटमा रु.१६ अर्ब २२ करोड ५९ लाख राजस्व सङ्कलन हुने अनुमान गरिएको थियो। संघीय सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदानमा रु.१६ अर्ब २६ करोड ७५ लाख प्राप्त हुने बजेट सीमा प्राप्त भएको थियो। नगद मौज्दात रु.४ अर्ब २५ करोड १ लाख बचत हुने अनुमान गरिएको थियो। यस अवधिमा विभिन्न शीर्षकहरूमा संकलन भएको राजस्व तथा अनुदान प्राप्तिको तुलनात्मक विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.१ राजस्व सङ्कलन तथा अनुदान प्राप्तिको अवस्था

(रकम रु.लाखमा)

क्र. सं.	शीर्षक	आ.व. २०७९/८०			आ.व. २०८०/८१			वृद्धि प्रतिशत
		लक्ष्य	प्राप्ति	प्रतिशत	लक्ष्य	प्राप्ति	प्रतिशत	
१.	आन्तरिक राजस्व	४९८४५	३८१५३	७६.५	४५७७८	४१६४२	९१.०	९.१
२.	संघीय राजस्व बाँडफाँट	११८८२४	८४०४८	७०.७	११६४८१	९२५५३	८५.९	१०.१
३.	नगद मौज्दात	३५१५५	७१६४८	२०३.८	४२५०१	५१९७५	१२२.३	-२७.५
	प्रदेश सरकार स्रोत जम्मा (क)	२०३८२४	१९३८४९	९५.१	२०४७६०	१८६१७०	९०.९	-४.०
४.	समानिकरण अनुदान	९००८२	७८८२२	८७.५	८७८३८	६५०९७	७४.१	-१७.४
५.	सशर्त अनुदान	८६९५९	६५०८८	७४.८	५८४३२	५५३४७	९४.७	-१५.०
६.	समपूरक अनुदान	९२००	९२००	१००.०	७३००	७३००	१००.०	-२०.७
७.	विशेष अनुदान	४७५०	४७५०	१००.०	७६००	७६००	१००.०	६०.०
८.	वैदेशिक अनुदान (सोझै भुक्तानी)	२५६८	३७८	१४.७	१५०५	१०३७	६८.९	१७४.२
	संघ/वैदेशिक अनुदान जम्मा (ख)	१९३५५९	१५८२३८	८१.८	१६२६७५	१३६३८१	८३.८	-१३.८
	कुल जम्मा (क+ख)	३२४६९२	३५२०८७	१०८.४	३६७४३५	३२२५५१	८७.८	-८.४

(स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय)

माथिको तालिका नं. २.१ अनुसार यस आर्थिक वर्षमा राजस्व, अनुदान तथा नगद मौज्दात समेतबाट जम्मा रु.३२ अर्ब २५ करोड ५१ लाख संकलन एवम् प्राप्ति भएको छ। स्थानीय तहबाट बाँडफाँट भई प्राप्त हुने समेत प्रदेशको आन्तरिक राजस्व र संघीय राजस्व बाँडफाँटमा अधिल्लो वर्षको तुलनामा आ.व.२०८०/८१ मा वृद्धि भएको छ भने संघ अनुदान प्राप्तिसमा १३.८ प्रतिशतले कमी भएको छ। संघ वित्तीय समानिकरण अनुदानको २५.९ प्रतिशत (रु.२ अर्ब २७ करोड ४९ लाख) कटौती भई ७४.१ प्रतिशत मात्र प्राप्ति भएको छ। लक्ष्य अनुसार अनुदान निकास नहुँदा कार्यान्वयन भई भुक्तानी दिनुपर्ने कार्यको लागि स्रोत अपुग हुँदा समग्र विकास र सेवा प्रवाहमा असर पर्ने हुँदा वित्तीय समानिकरण अनुदानको रकम कटौती नगर्न नेपाल सरकारसँग पहल गर्न आवश्यक रहेको छ।

प्रदेशको आन्तरिक राजस्वको दायरा सीमित रहेको हुँदा प्रदेशको खर्चको आवश्यकता र कार्यक्षेत्र अनुसार स्रोत परिचालनका लागि प्रदेशलाई प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाँट र वित्तीय समानिकरण अनुदानको हिस्सा बढाउनका लागि

नीतिगत रूपमा पहल गर्न आवश्यक रहेको छ। साथै प्रदेशको अधिकारक्षेत्र अन्तरगत पर्ने कृषि आयमा कर संकलनको लागि समेत कानूनी एवम् प्रशासनिक व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ।

तालिका २.२ प्रदेशको आन्तरिक राजस्वको शीर्षकगत विश्लेषण

(रकम रु. लाखमा)

क्र. सं.	विवरण	आ.व.२०७९/८० को प्राप्ति	आ.व.२०८०/८१ को			वृद्धि %
			लक्ष्य	प्राप्ति	प्रगति %	
१.	सवारी साधन कर बाँडफाँड	११९४६	१३५००	१३८९३	१०२.९	१६.३
२.	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर बाँडफाँड	१०२५३	१४५००	१२५६९	८६.७	२२.६
३.	ढुङ्गा, गिट्टी,वालुवा विक्री शुल्क बाँडफाँड	१५२७	२०००	२५०१	१२५.१	६३.८
४.	मनोरञ्जन कर र विज्ञापन कर बाँडफाँड	६५	६०	९५	१५८.३	४६.२
५.	चालक अनुमतिपत्र, सवारी दर्ता दस्तुर	६१८४	७३००	५२५५	७२.०	-१५.०
६.	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	६५४	९००	८५५	९५.०	३०.७
७.	यातायात क्षेत्रको आम्दानी	८३१	११००	८६६	७८.७	४.२
८.	प्रशासनिक सेवा शुल्क, दस्तुर	११५२	१८७८	१००९	५३.७	-१२.४
९.	दण्ड जरिवाना र जफत, विविध राजस्व	१४२	६३	३७५	५९५.२	१६४.१
१०.	वस्तु तथा सेवा विक्रीबाट प्राप्त आय	५६१	६७७	१०२४	१५१.३	८२.५
११.	अनुदान/निकासी फिर्ता, बेरूजु असुली	४८४०	३८००	३२००	८४.२	-३३.९
जम्मा		३८१५३	४५७७८	४१६४२	९१.०	९.१

स्रोत प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

माथिको तथ्याङ्क विश्लेषण गर्दा चालक अनुमतिपत्र, सवारी दर्ता दस्तुर, प्रशासनिक सेवा शुल्क र अनुदान तथा निकासी फिर्ता शीर्षकमा बाहेक अन्य राजस्व संकलन अघिल्लो आ.व.को तुलनामा वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्षको तुलनामा आ.व.२०८०/८१ मा प्रदेशको आन्तरिक राजस्व संकलन ९.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। प्राकृतिक स्रोत विक्री शुल्क, मनोरञ्जन र विज्ञापन करमा स्थानीय तहले संकलन गरी बाँडफाँटबाट प्रदेशलाई प्राप्त हुने ४० प्रतिशत कर तथा शुल्कमा पनि वृद्धि भएको छ। चालक अनुमति पत्र, सवारी दर्ता दस्तुर र प्रशासनिक सेवा शुल्कमा भने अघिल्लो वर्षको तुलनामा कमी भएको देखिन्छ।

परिच्छेद तीन बजेट विनियोजन र खर्च स्थिति

३.१ पृष्ठभूमि

आ.व.२०८०/८१ को बजेट २०८० जेठ ३२ गते प्रदेश विनियोजन अध्यादेश अनुसार आएको र सो अध्यादेशलाई प्रतिस्थापन गरी प्रदेश सभामा बजेट पेश भएतापनि बजेट पारित हुन नसकेपछि पुनः २०८० भाद्र २४ गते दोस्रो अध्यादेश जारी भएको थियो। आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को लागि २ वटा प्रदेश विनियोजन अध्यादेश र २ वटा प्रदेश आर्थिक अध्यादेश जारी भई २०८० साल मंसिर १५ मा कोशी प्रदेश आर्थिक ऐन र कोशी प्रदेश विनियोजन ऐन २०८० जारी भएको थियो। बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनलाई आर्थिक वर्षको शुरु महिना देखि नै प्रकृया अगाडि बढाउन जोड दिइएको भए तापनि अध्यादेश मार्फत जारी भएको बजेट श्रावण महिनादेखि नै पूर्ण रुपमा कार्यान्वयनमा नआएको र मंसिर महिनापछि मात्र पूर्ण कार्यान्वयन भएको हुँदा आ.व.२०८०/८१ को खर्च प्रगति अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा कमी भएको छ।

अध्यादेश मार्फत जारी भएको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को बजेटका उद्देश्यहरू:-

- क. प्रदेशको समग्र आर्थिक विकासका सम्भावना र अवसरका क्षेत्रहरूको उपयोग गरी फराकिलो आर्थिक वृद्धि र स्थायीत्व हासिल गर्ने।
- ख. संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थालाई थप सुदृढ बनाउन तीनै तहका सरकारहरूबीचको सम्बन्धलाई सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयको सिद्धान्तमा आधारित भई सहकार्यमा जोड दिने।
- ग. विकासका बहुआयमिक क्षेत्रको सन्तुलित उन्नयन गर्दै प्रदेशका नागरिकको विकास र समृद्धिको आकांक्षा पुरा गर्ने।
- घ. आर्थिक विकासका नवीनतम क्षेत्रहरूको पहिचान र प्रवर्द्धन गर्दै लगानीमैत्री वातावरणको लागि प्रदेश सरकारको भुमिका उत्प्रेरक, सहजकारी र नियामक बनाउने।
- ङ. विकासका लाभांश सबै वर्ग क्षेत्र र समुदायले प्राप्त गर्न सक्ने गरी गुणस्तरीय सामाजिक विकास, सुरक्षा र न्याय प्रत्याभुत गर्ने।
- च. स्रोत परिचालनमा सुधार गरी सार्वजनिक खर्चको प्रभावकारीता अभिवृद्धि गर्ने।

प्रतिस्थापन विधेयकका पेश हुँदाको वक्तव्य अनुसार बजेटका उद्देश्यहरू:-

१. मानवीय पुँजी निर्माण मार्फत प्रदेशको सामाजिक रुपान्तरण गर्दै समुन्नत प्रदेशको निर्माण गर्ने।
२. आर्थिक, सामाजिक र भौतिक पूर्वाधारहरूको विकास गर्दै सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउने।
३. प्रदेशको आर्थिक विकास र समृद्धिको लागि आर्थिक क्रियकलाप एवं कार्यक्रमलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गर्दै रोजगारीको अवसर वृद्धि गरी गरिबी न्यूनिकरण गर्ने।

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को बजेटका प्राथमिकताहरू निम्नानुसार रहेका थिए:-

१. पर्याप्त सिचाइको व्यवस्था सहित कृषिको आधुनिकिकरण, व्यवसायीकरण र विविधिकरण,
२. औद्योगिक क्षेत्रको विकास र विस्तार तथा उर्जा प्रवर्द्धन,
३. पर्यटन क्षेत्रको संरक्षण, विकास र प्रवर्द्धन,
४. समृद्धिका लागि भौतिक पूर्वाधारहरूको विकास,

५. गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको प्रत्याभूती र स्वच्छ खानेपानी प्रवर्द्धन,
६. सामाजिक क्षेत्रको विकास र सामाजिक न्याय,
७. गरिबी न्यूनीकरणका लागि रोजगारी सिर्जना,
८. सहकारी मार्फत उत्पादन तथा उत्पादकत्व अभिवृद्धि,
९. वन, वातावरण संरक्षण र विपद् व्यवस्थापन,
१०. शान्ति, सुव्यवस्था, सार्वजनिक सेवाप्रवाह र सुशासन

३.१.१ कुल वार्षिक विनियोजन र खर्चको स्थिति

आ.व.२०८०/८१ मा कोशी प्रदेशको कुल बजेट रु.३६ अर्ब ७४ करोड ३५ लाख विनियोजन रहेको थियो। कुल विनियोजित बजेटमा संघीय सशर्त अनुदानमा रु.७ करोड ५६ लाख रकम थप भई कुल बजेट विनियोजन रु.३६ अर्ब ८१ करोड ९१ लाख कायम भएको छ। कोशी प्रदेशको समग्र खर्चको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ३.१ कोशी प्रदेशको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को विनियोजन र खर्च

रकम रु.लाखमा

शीर्षक	कुल विनियोजन	कुल विनियोजन सँगको अनुपात	कुल खर्च	कुल खर्चसँगको अनुपात	विनियोजनको तुलनामा खर्च
चालु खर्च	१२१०८९	३२.९%	८३७६४	२९.९%	६९.२%
पूँजीगत खर्च	२०८७५५	५६.७%	१६३४८३	५८.३%	७८.३%
स्थानीय तह अनुदान	३८२४७	१०.४%	३३०२८	११.८%	८६.४%
वित्तीय व्यवस्था	१००	०.०३%	०	-	-
जम्मा	३६८१९१	१००.०%	२८०२७५	१००.०%	७६.१%

स्रोत:-प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका ३.१ अनुसार प्रदेशको कुल विनियोजनको तुलनामा ७६.१ प्रतिशत खर्च भएको छ। आ.व.२०७९/८० मा संघबाट प्रदेशमा प्राप्त सशर्त, समपुरक र विशेष अनुदान खर्च नभएको रू.१ अर्ब ५६ करोड ७ लाख रकम आ.व.२०८०/८१ मा संघीय संचित कोषमा फिर्ता गरिएको रकम समेत चालु खर्चमा समावेश रहेको छ।

राजस्व संकलनमा संकुचन आएको, संघीय अनुदान समेत कटौती भएको र दायित्व सिर्जना भएका निर्माणाधीन आयोजनाको भुक्तानी गर्न माग गरे अनुसार संघबाट थप बजेट समेत प्राप्त नभएको हुँदा सबै आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न एवम् सिर्जित दायित्व भुक्तानी गर्न नसक्दा लक्ष्य अनुसार खर्च हुन नसकेको देखिन्छ।

३.२ शीर्षकगत खर्चको स्थिति

प्रदेश सरकारको आय व्ययको विवरणमा प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार चालु र पूँजीगत तर्फ खर्च शीर्षकगत रूपमा भएको खर्चको तुलनात्मक विश्लेषण देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ३.३ चालु खर्चको शीर्षकगत विश्लेषण

रकम रु.लाखमा

क्र.सं.	खर्च शीर्षक	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को खर्च रकम	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ खर्च रकम	वृद्धि प्रतिशत
१	तलव भत्ता तथा पारिश्रमिक	२२११९	२१०३१	-५%
२	मसलन्द, कार्यालय सञ्चालन र महशुल	६७६७	७२२६	७%
३	सेवा परामर्श तथा करार सेवा शुल्क	६४३९	६०५५	-६%
४	तालिम तथा गोष्ठी खर्च	२३२१	२२२६	-४%
५	कार्यक्रम खर्च	१९६३६	१७८९७	-९%
६	अनुगमन, मूल्याङ्कन खर्च	१०५४	९६९	-८%
७	भ्रमण खर्च	३४२	३५५	४%
८	विविध खर्च	९८१	१५११	५४%
१०	व्यक्ति/संस्थालाई चालु र पूँजीगत अनुदान	६९४४	४८६१	-३०%
११	सरकारी निकाय समिति र बोर्डलाई अनुदान	५०७५	२५६५	-४९%
१२	सामाजिक सुरक्षा र अन्य सामाजिक सहायता	१५४१	६५१	-५८%
१३	छात्रवृत्ति	२४२	२९	-८८%
१४	राहत, उद्धार, औषधि खरिद खर्च	११३९	१६१२	४२%
१५	घर भाडा, जग्गा र अन्य भाडा	६६५	६३७	-४%
१६	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	७५१	८८८	१८%
१७	राजस्व तथा संघ अनुदान फिर्ता	१४९६८	१५२५१	२%
जम्मा चालु खर्च		९०९८४	८३७६४	-८%

स्रोत:प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका नं. ३.२ मा चालु खर्च तर्फको शीर्षकगत खर्च देखाइएको छ। मसलन्द तथा कार्यालय सञ्चालन खर्च, भ्रमण खर्च विविध खर्च लगायत प्रशासनिक खर्चमा र औषधि खरिद, सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मतसम्भार खर्चमा केही वृद्धि भएको देखिन्छ। आ.व.२०८०/८१ देखि कर्मचारीलाई विद्युतीय हाजिरी अनुसार प्रतिदिन रु.दुई सय खाजा खर्चको रकम विविध खर्च शीर्षकबाट भुक्तानी गरिएको हुँदा विविध खर्चमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा वृद्धि भएको हो।

तालिका ३.३ पूँजीगत खर्च तर्फको शीर्षकगत विश्लेषण

(रकम रु.लाखमा)

क्र.सं.	खर्च शीर्षक	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को खर्च	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ खर्च	वृद्धि प्रतिशत
१	भवन निर्माण तथा मर्मत सम्भार	१७१९७	१४३७९	-१६%
२	सवारी साधन खरिद	५६८	२३२	-५९%
३	मेशिनरी औजार खरिद	३५८१	४०२२	१२%
४	फर्निचर तथा फिक्चर्स	५८९	४८६	-१८%
५	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरिद	६६	२१	-६८%
६	पूँजीगत परामर्श खर्च	५९२	८४०	४२%

७	सडक, पुल, सिँचाइ, खानेपानी तथा अन्य संरचना निर्माण	१५४०५२	१४००६१	-९%
८	वन तथा वातावरण संरक्षण	४४८१	३११२	-३१%
९	सुरक्षा उपकरण प्राप्ति खर्च	०	३२९	-
जम्मा		१८११२६	१६३४८२	-१०%

स्रोत:प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका नं. ३.३ मा पूँजीगत खर्चतर्फको शीर्षकगत खर्चलाई अघिल्लो आर्थिक वर्षको खर्चगत शीर्षकसँग तुलनात्मक रूपमा देखाइएको छ। आर्थिक वर्ष २०७९/८० को भन्दा आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को पूँजीगत खर्चको जम्मा रकममा १० प्रतिशतले कमी भएको छ। अघिल्लो वर्षको तुलनामा सवारी साधन खरिद, फर्निचर फिक्चर्स र कम्प्युटर सफ्टवेयर खर्चमा कमी भएको छ। मेशिनरी औजार खरिद र पूँजीगत परामर्शको शीर्षकमा अघिल्लो वर्ष भन्दा यस आ.व.मा बढी रकम खर्च भएको देखिन्छ।

३.३ खर्चको स्रोतगत विश्लेषण

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा कुल खर्चको ४४.९ प्रतिशत रकम संघीय सरकारबाट हस्तान्तरण भई आएको अनुदान स्रोतबाट खर्च व्यहोरिएको छ, भने राजस्व अर्थात् प्रदेश सरकारको स्रोतबाट ५७.४ प्रतिशत खर्च व्यहोरिएको छ ।

तालिका ३.४ आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को स्रोतगत खर्चको विवरण

(रकम रु.लाखमा)

स्रोत	कायम विनियोजन		कुल खर्च		विनियोजनको तुलनामा खर्च प्रतिशत
	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	
प्रदेश सरकार	२०४७६०	५५.६%	१५३२६९	५७.४%	७४.९%
संघ अनुदान	१६१९२६	४४.०%	१२५९६९	४४.९%	७७.८%
वैदेशिक अनुदान (सोझैँ भुक्तानी)	१५०५	०.४%	१०३७	०.४%	६८.९%
जम्मा	३६८१९१	१००.०%	२८०२७५	१००.०%	७६.१%

(स्रोत- प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय)

तालिका नं. ३.४ को स्रोतगत खर्चको तथ्याङ्क विश्लेषण गर्दा प्रदेश सरकार स्रोत (आन्तरिक राजस्व, बाडफाँटबाट प्राप्त राजस्व र नगद मौज्जात समेत) मा विनियोजनको ७४.९ प्रतिशत खर्च भएको छ भने संघीय अनुदान तर्फ ७७.८ प्रतिशत खर्च भएको छ। संघ अनुदानको खर्चमध्ये वित्तीय समानीकरण अनुदान स्रोतको रु.७ अर्ब ५४ करोड १० लाख खर्च रहेको छ। संघबाट प्राप्त अन्य अनुदान खर्चको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ३.५ सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदानको स्रोतको खर्च स्थिति

(रकम रु.लाखमा)

सि.नं.	शीर्षक	बजेट अनुमान	प्राप्ति रकम	खर्च रकम	प्राप्तिको तुलनामा खर्च अनुपात
१.	सशर्त अनुदान	५९१८८	५५३४७	४०२७७	७२.८
२.	समपूरक अनुदान	७३००	७३००	५३२१	७२.९

३.	विशेष अनुदान	७६००	७६००	४९६१	६५.३
जम्मा		७४०८८	७०२४७	५०५५९	७२.०

तालिका नं. ३.५ को संघबाट प्रदेशलाई अनुदान प्राप्त हुँदा शर्त तोकिएर कार्यक्रममा विनियोजन भई आउने सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदान रु.७ अर्ब २ करोड ४७ लाख प्राप्त भएकोमा रु.५ अर्ब ५ करोड ५९ लाख (अर्थात् ७२%) खर्च भएको छ। सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदानको रकम जुन आयोजना तथा कार्यक्रममा प्राप्त भएको हो, सोही आयोजना तथा कार्यक्रममा मात्र खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ र यस्तो अनुदान रकम सोही आर्थिक वर्षभित्र खर्च हुन नसकेमा संघीय सञ्चित कोषमा फर्ता दाखिल गर्नुपर्ने हुन्छ। आ.व.२०८०/८१ मा खर्च नभएको रु.१ अर्ब ९६ करोड ८८ लाख रकम चालु आ.व.मा संघीय सञ्चित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने प्रारम्भिक विवरणबाट देखिन्छ। प्रदेशको आवश्यकता र प्राथमिकता अनुसार बजेट प्राप्त नहुने लगायतका विविध कारणले गर्दा संघ अनुदान तर्फको कतिपय रकम खर्च गर्न नसकी फिर्ता गर्नुपर्ने अवस्था समेत रहन गएको हो। प्रदेशमा सञ्चालित आयोजनाको सिर्जित दायित्व भुक्तानी दिन स्रोत अपुग हुने तर संघ अनुदान तर्फको रकम खर्च नभई फिर्ता गर्नुपर्ने अवस्था रहेको हुँदा प्रदेशले कार्यक्रम संशोधन वा स्रोतान्तर गरी खर्च गर्न सक्ने व्यवस्था भएमा स्रोत व्यवस्थापनमा पनि सहज हुने र प्रगतिमा पनि सुधार हुने देखिन्छ।

३.४ मन्त्रालयगत विनियोजन र खर्चको स्थिति

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को लागि प्रदेशका मन्त्रालय/निकायगत रूपमा कायम बजेट विनियोजन तथा खर्चको विवरण देहायअनुसार रहेको छ।

तालिका ३.६ मन्त्रालय/निकायको कुल विनियोजन बजेट र खर्चको विवरण

(रकम रु.लाखमा)

सि.नं.	मन्त्रालय/निकाय	कायम विनियोजन रकम	खर्च रकम	प्रगति प्रतिशत
१.	प्रदेश व्यवस्थापिका सचिवालय	२५२५	२०००	७९.२%
२.	प्रदेश लोक सेवा आयोग	९३०	८३८	९०.१%
३.	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	२४१	१९३	८०.१%
४.	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालय	५८४९	३१४१	५३.७%
५.	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	२१८७०	१६१७७	७४.०%
६.	उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	१८९९८	१५०६६	७९.३%
७.	खानेपानी, सिंचाई तथा उर्जा मन्त्रालय	५६६२४	५२४६२	९२.६%
८.	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	८५०३	४९६८	५८.४%
९.	पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२६०२६	१८४५५	७०.९%
१०.	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	१३४९९३	९९७०७	७३.९%
११.	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१३२४३	९७५५	७३.७%
१२.	स्वास्थ्य मन्त्रालय	३३०९३	२४२६७	७३.३%
१३.	प्रदेश योजना आयोग	४५३	२१८	४८.१%
१४.	अर्थ विविध	६५९६	०	०%
१५.	स्थानीय तह	३८२४७	३३०२८	८६.४%
जम्मा		३६८१९१	२८०२७५	७६.१%

(स्रोत:- प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय)

माथि उल्लेखित तथ्याङ्कलाई विश्लेषण गर्दा खानेपानी सिंचाई तथा उर्जा मन्त्रालयको वित्तीय प्रगति सबैभन्दा बढी (९२.६%) रहेको देखिन्छ। बजेटको ठूलो हिस्सा ओगट्ने भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय अन्तरगतको खर्च ७३.९ प्रतिशत रहेको छ। अन्य मन्त्रालय तथा निकायहरूको प्रगति तुलनात्मक रूपमा सन्तोषजनक रहेको छ।

३.५ विगत छ वटा आर्थिक वर्षको बजेट र खर्चको विवरण

कोशी प्रदेशको विगत छवटा आर्थिक वर्षको बजेटमा चालु, पूँजीगत र वित्तीय व्यवस्था तर्फ भएको विनियोजन र वास्तविक खर्चको विवरण तालिका ३.७ मा देखाईएको छ।

तालिका ३.७ विगत छ वटा आर्थिक वर्षको बजेट विनियोजन र खर्चको विवरण

(रु.हजारमा)

शीर्षक/आर्थिक वर्ष	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
कायम बजेट विनियोजन						
चालु	१२९३३६	११८७३५	१४५३७६	११७७७३	१२९३८३	१२१०८९
पूँजीगत	२१८१९९	२५७४८१	२५७६१७	१८७६१९	२३६४३२	२०८७५५
स्थानीय तह अनुदान	३७३९०	६०१५८	३०६९२	४१९१७	४१४६१	३८२४७
वित्तीय व्यवस्था	०	८००	४००	३००	०	१००
जम्मा	३८४९२५	४३७१७३	४३४०८६	३४७६०९	३९९२७५	३६८१९१
खर्च प्रगति						
चालु	६१११२	६१४१९	९२१४४	९२२१४	९०९८३	८३७६४
पूँजीगत	११४३८७	१७८६६६	१५८६६०	१६८३९२	१८११२५	१६३४८३
स्थानीय तह अनुदान	३६५३१	५८२४७	२८७०८	३९०५८	३५४६९	३३०२८
वित्तीय व्यवस्था	०	०	०	०	०	०
जम्मा	२१२०२९	२९८३३२	२७९५१३	२९९६६४	३०७५७८	२८०२७५
विनियोजनको तुलनामा खर्च प्रतिशत (%)						
चालु	४७.३	५१.७	६३.४	७८.३	७५.०	६९.२
पूँजीगत	५२.४	६९.४	६१.६	८९.८	७६.६	७८.३
स्थानीय तह अनुदान	९७.७	९६.८	९३.५	९३.२	८५.५	८६.४
जम्मा	५५.१	६८.२	६४.४	८६.२	७७.०	७६.१

(स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय)

३.६ स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण

आ.व.२०८०/८१ मा कोशी प्रदेश सरकारबाट १३७ वटा स्थानीय तहलाई गरिएको वित्तीय हस्तान्तरणको विवरण निम्नानुसार रहेको छ:

तालिका: ३.८ आ.व.२०८०/८१ मा स्थानीय तहमा अनुदान हस्तान्तरण विवरण (रु.लाखमा)

शीर्षक	विनियोजन	कुल विनियोजन सँगको अनुपात	कुल निकासा/खर्च	विनियोजनको तुलनामा खर्च
वित्तीय समानीकरण अनुदान	१००००	२६.१%	१००००	१००.०%
सशर्त अनुदान	१४१४६	३६.९%	१२६११	८९.१%
समपूरक अनुदान	१४२०१	३७.०%	१०४१७	७३.४%
कुल जम्मा	३८३४७	१००.०%	३३०२८	८६.१%

स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

कोशी प्रदेश सरकारबाट हालसम्म स्थानीय तहलाई गरिएको वित्तीय हस्तान्तरणको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छः-

तालिका ३.९ विगत ७ वर्षमा प्रदेशबाट स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरणको विवरण
(रु.लाखमा)

आर्थिक वर्ष	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपुरक अनुदान	विशेष अनुदान	जम्मा
२०७४/७५ को बाँकी अवधि		१९७२			१९७२
२०७५/७६	५०००	३१५३१			३६५३१
२०७६/७७	१००००	२९७१४	१४११६	४४१७	५८२४७
२०७७/७८	१००००	५६२४	१३०८४		२८७०८
२०७८/७९	१००००	१६४५०	१२६०८		३९०५८
२०७९/८०	८७५५	१५७६३	१०९५१		३५४६९
२०८०/८१	१००००	१२६११	१०४१८		३३०२९

३.७ सवारी साधन कर बाँडफाँड

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा कोशी प्रदेशमा सवारी साधनको कर बापत जम्मा रकम रु.२ अर्ब ३१ करोड ५५ लाख कर संकलन भएको छ। सो मध्ये ४० प्रतिशतले हुन आउने रकममध्ये राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको हिस्सा/अनुपात अनुसार १३७ वटा स्थानीय तहले प्राप्त गर्ने रु.९२ करोड ६२ लाख रकम मासिक रूपमा बाँडफाँड गरी सम्बन्धित स्थानीय सञ्चित कोषमा दाखिला गरिएको छ। २०८१ असार २१ देखि असार मसान्तसम्म सङ्कलित सवारी साधन कर बापतको बाँकी राजस्व रकम आ.व.२०८१/८२ मा बाँडफाँड एवम् हस्तान्तरण हुने छ ।

परिच्छेद चार

विषयगत मन्त्रालय र निकायहरूको प्रगतिको अवस्था

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा स्वीकृत वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम अनुसार विभिन्न विषयगत मन्त्रालय/निकायहरूबाट सम्पादित कार्यहरूको मुख्य मुख्य प्रगति विवरणहरू देहाय अनुसार रहेको छ।

४.१ मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषदको कार्यालय

आ.व.२०८०/८१ मा सम्पादित मुख्य-मुख्य कामहरूको विवरणहरू:

- यस आर्थिक वर्षमा कोशी प्रदेश सरकार (मन्त्रपरिषद्) को ३५ वटा बैठक र सचिव बैठक ८ वटा सम्पन्न भई बैठकको व्यवस्थापन लगायतका कार्यहरू सम्पादन भएका छन्।
- कार्यालय परिसरभित्र सवारीसाधन पार्किङ्गस्थल निर्माण भएको तथा माननीय मुख्यमन्त्रीको सचिवालय रिनोभेसन तथा निवासमा Waiting room निर्माण गरिएको छ।
- प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०७९/८० को वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरिएको।
- भ्रष्टाचार विरुद्धको अन्तराष्ट्रिय दिवस कार्यक्रम विराटनगरमा सम्पन्न गरिएको।
- प्रशासनिक समन्वय परिषद् र प्रदेश समन्वय परिषद्को बैठक सम्पन्न भएको।
- प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा।
- प्रदेशस्तरीय अनुगमन मूल्याङ्कन समितिको बैठक सम्पन्न भएको।
- कोशी दर्पण पत्रिका प्रकाशन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको।
- दोश्रो आवधिक योजनाको अवधारणा पत्र तथा योजना स्वीकृत गरियो।
- कोशी प्रदेशको तर्फबाट Showcase गरिने ६ ओटा आयोजना छनौट गरी लगानी सम्मेलन २०८१ मा प्रस्तुत गरिएको।
- कानूनी सचेतना कार्यक्रम, न्यायिक समितिको क्षमता विकास कार्यक्रम र स्थानीय तहहरूको कानून निर्माण क्षमता विकास कार्यक्रम गरिएको।
- कार्यालयबाट आयोजना गरिएका बैठक, सभा, समारोहको व्यवस्थापन कार्य सम्पन्न गरिएको आदि।

४.२ आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

आ.व.२०८०/८१ मा सम्पादन गरिएका मुख्य मुख्य कार्यहरू:

- अध्यादेश प्रतिस्थापन गरी आ.व.२०८०/८१ बजेट तर्जुमा गरिएको।
- आ.व.२०८१/८२ को बजेट तर्जुमा सम्बन्धी कार्य गरिएको।
- नीति तथा कार्यक्रम र बजेट कार्यान्वयन कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गरिएको।
- प्रदेश कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी र तथ्याङ्क सम्बन्धी विधेयक तर्जुमाको अवधारणापत्र तर्जुमा प्रक्रिया अघि बढाइएको।
- विभिन्न मन्त्रालय/निकायबाट आर्थिक दायित्व हुने विषयमा राय सहमति प्रदान गरिएको। साथै बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्न रकमान्तर/कार्यक्रम संशोधन गरिएको।

- बेरुजु फस्यौट सम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरिएको। बेरुजु फस्यौट अनुगमन समितिको सचिवालयको रूपमा कार्य गरिएको। साथै बेरुजु फस्यौट सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको।
- प्रदेशको समग्र बजेट कार्यान्वयनको वार्षिक एवम् अर्धवार्षिक प्रगति समीक्षा गरी प्रतिवेदन प्रकाशन गरिएको। नेपाल टेलिभिजनसँग सम्झौता गरी आर्थिक बहस कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको।
- संघबाट समपूरक तथा विशेष अनुदान प्राप्ति एवम् स्थानीय तहमा समपूरक अनुदानका आयोजना प्रस्ताव सम्बन्धी कार्य गरिएको।
- राजस्व परिचालनका विषयमा प्रदेश मन्त्रालय, यातायात/मालपोत कार्यालय र स्थानीय तहसँग छलफल तथा अन्तरक्रिया गरिएको।
- आयोजना बैंक प्रणाली कार्यान्वयनका लागि प्रदेश योजना आयोगको समन्वयमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको।
- विकास सहायता परिचालन गर्ने राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाको कार्यक्रम तथा प्रगति विवरण प्रविष्ट गर्न डिपि पोर्टल सञ्चालनमा ल्याइएको।
- कृषि आयकर प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गर्ने व्यवस्थाका लागि नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय समक्ष लेखी पठाइएको। साथै राजस्व सम्बन्धी सुझावहरु समेत पठाइएको।
- दोस्रो आवधिक योजना तर्जुमाका लागि मन्त्रालयको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयको मस्यौदा एवम् समष्टिगत बजेट खाका तयार गरी प्रदेश योजना आयोगमा पठाइएको।
- निर्माण कार्य तथा परामर्श सेवा खरिदको प्रशासनिक कन्टिन्जेन्सी खर्च व्यवस्थापनका लागि प्रदेश सार्वजनिक खरिद नियमावली र सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड संशोधनको लागि राय सुझाव संकलन गरिएको आदि।

४.३ भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय

आ.व.२०८०/८१ मा सम्पादित मुख्य-मुख्य कामहरुको विवरणहरु:

क) सडक तथा पुल तर्फ

प्रगति विवरण	इकाई	आ.व.२०८०/८१ मा निर्माण सम्पन्न	आ.व.२०७५/७६ देखि २०८०/८१ सम्म जम्मा निर्माण सम्पन्न
वहुवर्षीय सडक	वटा	१३	२९
सडक पुल	वटा	१५	८९
झोलुङ्गे पुल	वटा	४१	२००
मर्मत	कि.मि.	९३.१४	१११७.०७
ग्राबेल	कि.मि.	२०६.०१	१३६१.१६
कच्ची	कि.मि.	१९८.५१	११९९.४४
RCC/PCC	कि.मि.	८.१८	२२.४१
सोलिड	कि.मि.	५३.६५	९३.०४
कालोपत्रे	कि.मि.	१२६.६९	५५०.८९
ट्रयाक ओपन	कि.मि.	४४.१६	३९७.०५

ख) भवन तथा सहरी विकास तर्फ

निर्माण संरचना	इकाई	आ.व.२०८०/८१ मा निर्माण सम्पन्न	आ.व.२०७५/७६ देखि २०८०/८१ सम्म जम्मा निर्माण सम्पन्न
सामुदायिक/सभा हल भवन निर्माण	वटा	११२	२१७
सरकारी भवन निर्माण	वटा	२७	६०
खेलकुद पूर्वाधार निर्माण	वटा	२६	७६
एकीकृत वस्ती विकास	वटा	१६	७०
जनता आवास कार्यक्रम	वटा	१०८२	५६३३
सहरी सडक (ढलान)	कि.मि	२३.०१	६०.५१
सहरी सडक (कालोपत्रे)	कि.मि	४.१४	२२.१४
पार्क निर्माण	वटा	१०	५६
बसपार्क निर्माण	वटा	६	२४
गेट/भ्युटावर निर्माण	वटा	२	१३
प्रहरीभवन निर्माण	वटा	१	३०
अन्य पूर्वाधार निर्माण	वटा	७२	११४
मर्मत सम्भार	वटा	७७	२२५
डी.पी.आर	वटा	४३	१६८

४.४ आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय

आ.व.२०८०/८१ को वार्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयनको अवस्था

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	कार्यान्वयनको अवस्था
१	जेनेरेटर खरिद	खरिद नभएको
२	लागु औषध पुनर्स्थापना केन्द्रलाई अनुदान	१४ ओटा पुनर्स्थापना केन्द्रलाई अनुदान वितरण
३	विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन	भएको
४	मनसुनजन्य विपद्बाट प्रभावित निजी आवासहरू पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना (प्रदेश सरकार ३०% लागत सहभागिता)	विपद्बाट क्षति भएका निजी आवासको पुनर्निर्माण पुनर्स्थापना र प्रबलिकरणका लागि १ करोड १४ लाख ४५ हजार खर्च भएको।
५	सुरक्षा निकायहरूको भवन निर्माण	बाँडफाँड गरिएको
६	महिला मैत्री ईलाका प्रहरी कार्यालय पशुपतिनगर भवन निर्माण क्रमागत	बाँडफाँड गरिएको
७	मन्त्रालय परिसरमा आवास भवन र विपद् गोदामघर निर्माण	सम्पन्न भएको
८	अस्थायी सवारी चालक अनुमतिपत्र कार्ड प्रिन्टर कार्टेज खरिद	खरिद गरिएको
९	सडक सुरक्षा प्रविधिमैत्री बनाउन सि सि क्यामेरा खरिद	बोलपत्रदाता छनौट हुन नसकि रद्द भएको
१०	एकीकृत बस्ती स्थापनाका लागि विपन्न तथा सुकुम्बासीहरूलाई जग्गा खरिदका लागि प्रोत्साहन कार्यक्रम	कार्यविधि निर्माण भएको। कार्यक्रम कार्यान्वयन हुन नसकेको।
११	स्थानीय तहको न्यायिक समितिको क्षमता विकास तथा कानूनी एकरूपता सम्बन्धी कार्यक्रम	समय अभावका कारण प्रस्तावदाताहरूको छनौट हुन नसकेको
१२	आत्महत्या निरुत्साहन रोकथामका लागि मनोपरामर्श सञ्चालनका लागि अनुदान कार्यक्रम	१४ लाख ४१ हजार खर्च भएको

१३	हामी स्वयमसेवी (विपद्, लागु औषध र नागरिक शिक्षा)	आंशिक कार्य भएको
१४	प्रदेश प्रहरी समयोजन व्यवस्थापन	
१५	सामुदायिक प्रहरी प्रवर्धन	कोशी प्रदेश प्रहरी कार्यालयसँग सम्झौता भई रु. १५ लाख बराबरको कार्य भएको
१६	स्थानीय तहहरूसँगको सहकार्यमा मुख्यमन्त्री अत्यावश्यक सेवा केन्द्र स्थापना	रङ्गेली क्लस्टर, अर्जुनधारा क्लस्टर र कोशी गापा क्लस्टरमा जम्मा रु ६ करोड रकम निकासा भएको
१७	कानूनी सहायता कार्यक्रम	कानून तर्जुमाका लागि आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयमा सहमतिकालागि पठाइएको तर सहमति प्राप्त नभएको
१८	चलचित्र छायाङ्कनस्थल निर्माण सहयोग साझेदारी	डि.पि.आर. तयार नभएको हुँदा कार्यक्रम सञ्चालन नभएको
१९	प्रदेश डायरी कार्यक्रम (रेडियो तथा टेलिभिजन)	दररेट पेश गर्ने फर्म/कम्पनीको आवश्यक योग्यता नपुगेको हुँदा कार्यक्रम रद्द गरिएको
२०	भूमिसुधार तथा मालपोत कार्यालयहरूको सेवा प्रवाह सुदृढिकरण	सम्बन्धित भूमि सुधार तथा मालपोत कार्यालयहरूमा बाँडफाँड भईसकेको
२१	मेरो कित्ता तथा Nepal Land Information System संचालनका लागी अनुदान	सम्बन्धित नापी कार्यालयहरूमा बाँडफाँड भईसकेको
२२	जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरूको सेवा प्रवाह सुदृढिकरण	१४ ओटै जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरूमा रु. ५ लाखको दरले बाँडफाँड भइसकेको
२३	उच्च अदालत, जिल्ला अदालत, सरकारी वकिल कार्यालय, वार एसोसिएसन हरूको सेवा प्रवाह सुदृढिकरण	सम्बन्धित कार्यालयहरूमा बाँडफाँड भईसकेको
२४	यातायात कार्यालयहरूको सेवा प्रवाह सुदृढिकरण	८ ओटा यातायात कार्यालयहरूलाई रु ५ लाखका दरले बाँडफाँड भएको
२५	आकस्मिक/आपतकालीन विपद् सामग्री व्यवस्थापन तथा पुनर्स्थापना	खर्च नभएको
२६	यातायात व्यवस्था कार्यालयहरूको भवन निर्माण	जग्गा व्यवस्थापन हुन नसकेको
२७	महिलामैत्री कोशी प्रदेश प्रहरी कार्यालय भवन निर्माण	बाँडफाँड भएको
२८	सवारी प्रदुषण परीक्षण यन्त्र खरिद	खरिद भएको
२९	ट्राफिक लाईट खरिद तथा जडान	खरिद एवम् जडान सम्पन्न भएको
३०	सुरक्षा निकायहरूको भौतिक संरचनाहरूको मर्मत संभार	बाडफाँड हुन नसकेको
३१	सुरक्षित सडकको लागि सवारी चालकको लागु औषध प्रयोग परीक्षण कार्यक्रम	लागूऔषध परीक्षण किट खरिद गरी कार्यक्रम अगाडि बढेको
३२	Landscaping Work (मेन गेट तथा कम्पाउण्ड वाल) कोशी प्रदेश प्रहरी कार्यालय	कार्यान्वयन हुन नसकेको
३३	प्रदेश भूमि व्यवस्थापन सम्बन्धी कानून तर्जुमा	<ul style="list-style-type: none"> ▪ विपन्न तथा सुकुम्बासीहरूलाई जग्गा खरिदमा व्याज अनुदान कार्यक्रम (सञ्चालनकार्यविधि (, २०८० र ▪ सीपमूलक तालिम कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०८० तर्जुमा भएको
३४	प्रदेश भित्रका सार्वजनिक तथा गुठी जग्गाको अभिलेख संकलन	परामर्शदाता मार्फत गुठी जग्गाको अभिलेख सङ्कलन गरिएको
३५	सार्वजनिक यातायातमा डिजिटलाइजेसन प्रवर्धन	बजेट समर्पण गरिएको
३६	स्थानीय युवा, स्काउट तथा स्वयमसेवीहरूसँगको विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम	९ लाख ६० हजार बराबरको कार्यक्रम गरिएको
३७	विपद् व्यवस्थापनमा प्रतिकार्यको लागि कृतिम घटना अभ्यास र तालिम	सुनसरीको चतरामा कृतिम घटना अभ्यास र तालिम सम्पन्न भएको
३८	अन्तर प्रदेश अनुभव आदानप्रदान तथा सुरक्षा नीति सम्बन्धी कार्यक्रम	कार्यक्रम हुन नसकेको
३९	प्रतिक्षालय सुधार नमूना कार्यक्रम	बजेट समर्पण गरिएको
४०	प्रदेशस्तरमा ट्राफिक एफ.एम. स्थापना	बजेट खर्च नभएको
४१	सञ्चारको माध्यमको सहयोगमा पर्यटन प्रवर्धन प्रचार प्रसार	कार्यक्रम सम्पन्न भएको
४२	चियाको पत्रकारिता सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन	कार्यक्रम हुन नसकेको
४३	चलचित्र महोत्सव संचालन	झापाको बिर्तामोडमा उद्घाटन र मोरङको विराटनगरमा सम्पन्न
४४	प्रदेश पत्रकार संघ संस्थाहरूलाई संस्थागत अनुदान	कार्यक्रम सञ्चालन भएको
४५	ब्रोडकास्टिङ्ग एशोसिएन अफ नेपालको क्षमता विकास कार्यक्रम, कोशी प्रदेश मात्र	उक्त संस्थाको संस्था नवीकरण नभएको कारण कार्यक्रम सञ्चालन नभएको
४६	AO SCANNER/PLOTTER खरिद	खरिद भई नापी मोरङ हस्तान्तरण
४७	RADOR GUN/LIDIR GUN खरिद	खरिद भएको
४८	ट्रायल सेन्टरहरूको स्तरोन्नति तथा मर्मत	बजेट समर्पण भएको

४९	प्रदेश पर्यटन प्रहरीको निम्ति तालिम तथा अन्य व्यवस्थापन	कोशी प्रदेश प्रहरी कार्यालय मार्फत कार्यक्रम सम्पन्न भएको
५०	बराहवाहिनी गोताखोर तालिम संचालन	तालिम सम्पन्न भएको
५१	सुरक्षा निकाय संलग्न अन्तरक्रिया कार्यक्रम	कार्यक्रम सम्पन्न भएको
५२	मोरङ सुनसरी जिल्लाको उत्तरी क्षेत्रमा चलचित्र नगरी छायाङ्कन स्थल अध्ययन	कार्यक्रम हुन नसकेको
५३	विपद् व्यवस्थापनका सम्बन्धमा अन्तर प्रदेश अनुभव आदान प्रदानका लागि अध्ययन भ्रमण कार्यक्रम	कार्यक्रम हुन नसकेको

४.५ स्वास्थ्य मन्त्रालय

आ.व.२०८०/८१ मा सम्पादित मुख्य कार्यहरू

१. प्रदेशका दश वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूलाई निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न मन्त्रालयबाट मार्गदर्शन स्वीकृत गरी विभिन्न सेवा प्रदायक अस्पतालहरूसँग सम्झौता वमोजिम निःशुल्क सेवा प्रदान गरिएको ।
२. साविकको संक्रामक रोग तथा सघन उपचार केन्द्र, बिराटनगरलाई शैलजा आचार्य हृदयरोग उपचार केन्द्रका रूपमा विकास गर्न सेवा प्रारम्भ भै सञ्चालनमा रहेको ।
३. आर्थिक सहायता सम्बन्धी कार्यविधि वमोजिम कडा रोग लागेका व्यक्तिहरूलाई सहायता रकम प्रदान गरिएको ।
४. सुनाई सम्बन्धी अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई स्वास्थ्य सेवा लगायत अन्य आवश्यक सेवा उपभोग गर्न सहजताका लागि दोभाषे र कार्यक्रम संयोजक करार गरी सेवा प्रदान गरिएको ।
५. स्वास्थ्य मन्त्रालय परिसरमा रहेको प्रादेशिक प्रेषण केन्द्र मार्फत निःशुल्क १०२ मा टेलिफोन सम्पर्क गरी GPS ट्र्याकिङ सहितको २४ घण्टा एम्बुलेन्स सेवा सम्बन्धी प्रेषण कार्य प्रारम्भ गरी सञ्चालनमा रहेको ।
६. प्रदेश अन्तर्गतका अस्पतालहरूमा दरबन्दी रिक्त रहेका विशेषज्ञ चिकित्सकहरूको कर्मचारी करार कार्यविधि, २०७९ वमोजिम मन्त्रालयबाट पदपूर्ति भएको ।
७. प्रदेश अन्तर्गतका सबै अस्पतालहरू र जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रहरूमा क्रमशः न्यूनतम सेवा मापदण्ड (Minimum Service Standards) लागू गरी सेवाको तत्परता तथा गुणस्तर मापनको कार्य गरिएको ।
८. प्रादेशिक आयुर्वेद अस्पताल लखनपुरमा ल्याव सेवा, पञ्चकर्म सेवा, शल्य सेवा, फिजियोथेरापी सेवा लगायतका सेवा सुदृढीकरण गरी थप व्यवस्थित गरिएको ।
९. महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूलाई जनही रु. ५,०००/-प्रोत्साहन रकम प्रदान गरिएको र उत्कृष्ट महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकालाई सम्मान गरिएको ।
१०. कोशी प्रदेशलाई पूर्ण खोप प्रदेश घोषणा र संबन्धित निकाय र स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई सम्मान गरिएको ।
११. झापा जिल्लामा हात्तीपाइले विरुद्ध आम औषधी सेवन कार्यक्रम (Mass Drug Administration) सम्पन्न गरिएको छ ।
१२. दादुरा रुबेला र इन्जेक्टेबल पोलियो खोप अभियान संचालन गरिएको ।
१३. जिल्लास्थित स्वास्थ्य कार्यालयहरू मार्फत स्थानीय तहसंगको सहकार्यमा नियमित खोप सेवा, परिवार नियोजन सेवा तथा कार्यक्रम लागू भएका जिल्लाहरूमा समुदायमा आधारित नर्सिंग रोग कार्यक्रम सञ्चालन भएको ।
१४. प्रादेशिक अस्पताल भद्रपुरको नयाँ अस्पताल भवन हस्तान्तरण भई सेवा सञ्चालनको तयारी भएको । जिल्ला अस्पताल पाँचथरको नवनिर्मित ५० शैयाको अस्पताल भवनको उद्घाटन गरिएको । जिल्ला अस्पताल पाँचथर र उदयपुरमा ५ शैयाको हेमोडायलाइसिस सेवा, फिजियोथेरापी सेवा, SNCU (Special Newborn Care Unit) संचालनमा आएको । जिल्ला अस्पताल संखुवासभामा जनरल सर्जरी सेवा विस्तार गरिएको ।
१५. प्रदेश स्वास्थ्य तालीम केन्द्र, धनकुटाबाट महिला प्रजनन स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित सुरक्षित गर्भपतन, Rural USG, VIA तालिम साथै बाल स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित CBIMNCI तालिम संचालन भएको ।
१६. प्रदेश स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र मार्फत शैलजा आचार्य हृदयरोग उपचार केन्द्रका लागि आवश्यक औजार, उपकरण खरिद गरी हस्तान्तरण गरिएको । जनस्वास्थ्य समस्याका रूपमा रहेको टी.बी. रोगको खोज पड्तालमा आवश्यक औजार उपकरण खरिद गरिएको ।

१७. प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशालाबाट नियमित परीक्षण सेवा विस्तार र ल्याव कर्मचारीहरूका लागि एच.आइ.भी. सम्बन्धी तालिम, औलो रोग सम्बन्धी प्रयोगशालाकर्मिहरूको माइक्रोस्कोपी आधारभूत तालिम संचालन भएको।
१८. संघीय सरकारसंगको समन्वयमा स्थानीय तह लक्षित महिलाहरूको पाठेघरको मुखको क्यान्सर गराउने HPV DNA परीक्षण गरिएको। यस प्रदेश अन्तर्गतका अस्पतालहरूबाट महिलाहरूको पाठेघरको मुखको क्यान्सर स्क्रिनिङ्ग कार्य Liquid Based Cytology (LBC) Method द्वारा PAP Smear सेवा निःशुल्क रूपमा सेवा प्रदान गरिएको।
१९. मोलेक्युलर प्रयोगशाला अन्तर्गत Influenza तथा सोसंग सम्बन्धित स्वास प्रस्वास सम्बन्धी रोगहरूको सर्भिलेन्स कार्य गरिएको।
२०. नेपाल सरकारबाट उदयपुरस्थित कटारी नगर अस्पताल प्रदेशलाई हस्तान्तरण भएको।

४.६ खानेपानी, सिँचाइ तथा उर्जा मन्त्रालय

आ.व.२०८०/८१ को स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रम अनुसार सम्पादित मुख्य मुख्य विवरणहरू:

(क) खानेपानी तथा सरसफाई तर्फ

विवरण	इकाई	आ.व.२०८०/०८१ सम्म हासिल उपलब्धी
आधारभूत खानेपानी पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	९२.१८
आधारभूत सरसफाई सुविधा पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	९७.८३

(ख) सिँचाइ तथा नदि नियन्त्रण तर्फ

विवरण	इकाई	आ.व.२०८०/८१ मा हासिल उपलब्धी	आ.व. २०७५/०७६ देखि २०८०/८१ सम्मको हासिल उपलब्धी
कृषियोग्य भूमिमा सिँचाइ सुविधा विस्तार	प्रतिशत	१०.०	४५.००
थप सिँचित क्षेत्र विस्तार	हे. लाखमा	०.०२१	३.३०
विद्यमान सिँचाइ आयोजनाको उपयोग	प्रतिशत	५०	६०
कृषक व्यवस्थित सिँचाइ प्रणाली सुदृढीकरण	हे. लाखमा	०.०६३	२.७०
जलउत्पन्न प्रकोपबाट प्रभावित परिवार	संख्या	५००	१६७५
जल उत्पन्न प्रकोप न्यूनीकरण (जमिन उकास)	हेक्टर	२५५	१४००
निर्मित तटबन्ध	कि.मि	२२.९०	३००
पहिरो रोकथाम	संख्या	८३	५०
बाढीबाट जोखिममा भएका बस्तीको संरक्षण	वटा	२००	१०००

(ग) उर्जा विकास तर्फ

सि.नं.	विवरण	इकाई	आ.व.२०८०/८१ मा हासिल उपलब्धी
१	विद्युत चार्जिड स्टेसन निर्माण	वटा	३
२	सौर्य उर्जा प्रविधि जडान (१५ कि.वा.)	वटा	१

४.७ सामाजिक विकास मन्त्रालय

आ.व.२०८०/८१ मा सम्पादित मुख्य कार्यहरू

- प्रदेश भित्रका २१७ जना विभिन्न पेशामा अनौपचारिक तवरबाट सीप सिकेका व्यक्तिहरू सीप परीक्षण सम्पन्न गरिएको।
- प्रदेशका १०२० जना व्यक्तिहरूलाई निशुल्क प्रिडिप्लोमा तहको अप्रेन्टिसीप तालिमको अवसर दिइएको।
- २७ वटा सामुदायिक विद्यालयमा प्राविधिक शिक्षा कार्यक्रम (TECS) ५० वटा, प्राविधिक धार ९-१२ सञ्चालन भएका ११ विद्यालयमा साझेदार शिक्षालय प्रयोगशाला सुदृढीकरण गरिएको तथा १० वटा प्राविधिक शिक्षा अध्यापन हुने विद्यालयहरूमा प्रयोगात्मक उत्पादनका लागि प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको।
- मनमोहन प्राविधिक विश्वविद्यालय स्थापना भई स्नातकोत्तर तहसम्मको पठन पाठन सञ्चालनमा रहेको।
- प्रदेश भित्रका सञ्चालनमा रहेका ९२ वटा सामुदायिक क्याम्पसहरूलाई स्थानीय तह अन्तर्गत कार्यान्वयन हुने गरी सञ्चालन अनुदान उपलब्ध गराइएको।
- विशेष शिक्षा स्रोत कक्षालाई सुधार गर्न विशेष शिक्षा स्रोत कक्षा सुदृढीकरणका लागि प्रस्तावमा आधारित अनुदान दिइएको।
- निरन्तर शिक्षालाई प्रभावकारी बनाउन सामुदायिक सिकाई केन्द्र सुदृढीकरणका लागि अनुदान उपलब्ध गराइएको।
- प्रदेशभित्र रहेका ११ वटा संग्रहालयलाई व्यवस्थापन गर्न अनुदान दिइएको।
- पाथीभरा क्षेत्र विकास समिति गठन आदेश, २०८१, बृहत्तर बराहक्षेत्र विकास समिति गठन आदेश, २०८१, हलेसी महादेवस्थान विकास समिति गठन आदेश, २०८१ स्वीकृत भई जारी भएको।
- प्रदेशभित्र रहेका थिएटर तथा नाटक घरहरूलाई नाट्य महोत्सव तथा कार्यशाला संचालन गर्न ६ वटा थिएटर तथा नाटक घरहरूलाई अनुदान दिइएको।
- विद्यार्थी संख्या न्यून भई समस्याग्रस्त केही विद्यालयहरू एकआपसमा गाभिएका कायम भएका ५ वटा विद्यालयलाई प्रभावकारी सिकाई सहजीकरणका लागि अनुदान उपलब्ध गराई प्रोत्साहन गरिएको।
- शिक्षालाई थप व्यवस्थित गर्न शिक्षा क्षेत्रको प्रादेशिक रणनीतिक योजना निर्माणका क्रममा रहेको।
- प्रदेशका १५८ वटा शैक्षिक संस्थाहरूलाई भौतिक सुविधा विस्तार गर्न आवश्यक प्रवन्ध गरिएको।
- विपदबाट प्रभावित २५ वटा शैक्षिक संस्थाहरूलाई विद्यालय संरक्षण पुनस्थापना र सञ्चालनका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइएको।
- शिक्षामा सर्वसुलभ पहुँच एवम् गुणस्तर सुधारका लागि २६ वटा आधारभूत विद्यालयलाई स्थानीय तहको साझेदारीमा बालमैत्री विद्यालय विकास र सञ्चालनको लागि आवश्यक प्रवन्ध मिलाइएको।
- १३ ओटा नमूना विद्यालय विकास कार्यक्रम निरन्तर गरिएको।
- प्रदेशबाट सञ्चालन हुने सबै कार्यक्रमहरूमा स्थानीय तहसँग समन्वय गरिएको।
- आप्रवासी स्रोत केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालनका लागि स्वीकृत कार्यविधि अनुसार फुडलिड नगरपालिका सोलुदुधकुण्ड नगरपालिका र खाँदवारी नगरपालिकामा रु ५ लाख २ हजारका दरले रकम वित्तीय हस्तान्तरण गरी पठाइएको।
- आन्तरिक रोजगारी प्रवर्द्धनका लागि रोजगारदाता र श्रमिक बीचमा समन्वय स्थापित गर्ने उद्देश्यले निर्माण भएको श्रम संसार वेव पोर्टलको शुभारम्भ भई सामाजिक विकास मन्त्रालय अन्तर्गतको रोजगार सूचना केन्द्रबाट सञ्चालन तथा व्यवस्थापन भईरहेको।
- अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम : १३७ स्थानीय तहमा सञ्चालन गरिएको।
- लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकहरूका लागि सीपमूलक तालिम र व्यवसाय सञ्चालन भएको।
- झापा जिल्लाका २० जना लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक व्यक्तिहरूले अनुदान प्राप्त गरेका।

- उत्कृष्ट महिला उद्यमी व्यवसायीहरूलाई सम्मान तथा प्रोत्साहन गरिएको।
- ज्येष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्रहरूलाई सञ्चालन अनुदान प्रदान गरिएको।
- स्थानीय तहहरूको साझेदारीमा एकल महिला उद्यमशिलता कार्यक्रम।
- स्थानीय तहहरूको साझेदारीमा बालगृह सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान।
- स्थानीय तहहरूको साझेदारीमा वृद्धाश्रमहरूलाई सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान।
- १३७ स्थानीय तहमा लैङ्गिक हिंसा विरुद्धको संरक्षण कोष अनुदान।
- कोशी प्रदेशका १६ वटा अल्पकालीन पुनर्स्थापना गृहहरूलाई व्यवस्थापन तथा सञ्चालन अनुदान।
- लैङ्गिक हिंसा पीडित र प्रभावितहरूका लागि प्रदेशस्तरीय दीर्घकालिन पुनर्स्थापना गृहसञ्चालन।
- मन्त्रालयमा अपाङ्गता व्यक्तिहरूका लागि हेल्पडेक्सको व्यवस्था।

४.८ उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

आ.व.२०८०/८१ मा सम्पादित मुख्य कार्यहरू

१. वीउ प्रशोधन पूर्वधार/वीउ भण्डारण गृह निर्माण: ३ वटा
२. खाद्यान्न भण्डारण गृह निर्माण: २ वटा
३. व्यावसायिक फलफूल बगैँचा स्थापना सहयोग कार्यक्रम: १४९ हेक्टर क्षेत्रफलमा विस्तार
४. सुन्तलाजात बगैँचा व्यवस्थापन एवं सुदृढीकरण कार्यक्रम: ६५ हे. क्षेत्रफलमा २३ वटा बगैँचा सुदृढीकरण
५. मुख्य राजमार्ग लक्षित तरकारी उत्पादन कार्यक्रम: बाँसबाट निर्मित ८६ वटा र हाइटेक टनेल ११ निर्माण
६. कफी खेति विस्तार कार्यक्रम: २४ हेक्टरमा कफी खेतीको क्षेत्र विस्तार
७. अलैची सुकाउने सुधारिएको ड्रायर: थप १२ वटा सुधारिएको अलैची सुकाउने भट्टी निर्माण
८. चैते धान विशेष सहयोग कार्यक्रम: २४४ हे. मा चैतेधान खेति विस्तार
९. गडचौली मल उत्पादन तथा प्राङ्गरीक मल सुधार कार्यक्रम: १०९ वटा भर्मिपिट करिब १०५ मे. टन गडचौली मल उत्पादन हुने तथा २८ वटा गोठ सुधार भएको।
१०. प्राङ्गरीक मलप्रयोगमा प्रोत्साहन कार्यक्रम: ५२५८ मे.टन प्राङ्गरीक मलप्रयोगमा प्रोत्साहन उपलब्ध गराईएको।
११. मागमा आधारित कार्यक्रम: ३४४ स्थानमा कार्यक्रम संचालन
१२. सिँचाई पूर्वाधार निर्माण, यान्त्रिकरण र प्रविधि अवलम्बन सहयोग कार्यक्रम: स्थानीय तह सशर्त अनुदान तर्फ १३२५ वटा स्यालो टयूबेल जडान र मोटर वितरण भई करिब २००० हेक्टरमा सिँचाई सुविधा पुगेको।
१३. महिला दलित विपन्न तथा पिछडिएको समुदाय लक्षित कार्यक्रम: १२४ जना मार्फत कार्यक्रम संचालन
१४. युवा लक्षित च्याउ, मह, तरकारी उत्पादन र पशुपालन कार्यक्रम: ४५६ जना युवाहरूलाई अनुदान सहयोग
१५. हाईब्रिड मकै खेती विस्तार कार्यक्रम: ३७० हे.मा हाईब्रिड मकैको क्षेत्र विस्तार।
१६. माटो परीक्षण शिविर: ३३ वटा माटो शिविर सञ्चालन भई १ ६५० किसानहरूको माटो परीक्षण गरिएको छ।
१७. प्लान्ट क्लिनिक: ६८ वटा प्लान्ट क्लिनिक संचालन भई
१८. मकै उत्पादकत्व प्रवर्द्धन कार्यक्रम: ३१ वटा आयोजनाबाट १२२२ हे.मा मकैखेती क्षेत्रविस्तार भएको।
१९. सुपारी प्रशोधन उद्योग पूर्वाधार तथा यन्त्र उपकरणमा सहयोग कार्यक्रम: झापा र इलाममा ७ वटा सुपारी छोडाउने विद्युतीय मेशिन जडान र भण्डारणका लागि ३ वटा गोदाम घर निर्माण भई प्रशोधन लागत घट्ने।

२०. कृषि/पशु सहकारी संस्थाहरुसंगको सहकार्यमा व्यवसायिक पशु पालन कार्यक्रम: १० वटा सहकारी मार्फत कार्यक्रम सम्पन्न।
२१. बाखाको बृहत्तर पकेट प्याकेज कार्यक्रम: ४ वटा सहकारी संस्था/समुहहरुमा कार्यक्रम सन्चालन।
२२. व्यावसायिक भैंसीपालन प्रवर्द्धन कार्यक्रम: ६ स्थानमा कार्यक्रम सन्चालन।
२३. गाइ/भैंसी ब्लक विकास कार्यक्रम: झापा र मोरङमा क्रमशः गाई र भैंसी ब्लक सञ्चालन।
२४. दुध उत्पादनका आधारमा प्रोत्सान अनुदान कार्यक्रम: दुध उत्पादनमा २ रुपैया का दरले ९ करोड ६लाख ८१ हजार रुपैया अनुदान गराइएको।
प्रदेशमा उत्पादित घ्यू तथा धुलो दुध निर्यातमा प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम मार्फत पहिलोपटक १.२ मे.टन जापान निर्यात भई निर्यात अनुदान वापत १ लाख ४४ हजार रकम प्रोत्साहन उपलब्ध गराईएको छ।
२५. स्थानिय तहको सहकार्यमा पूर्वाधार निर्माण: विभिन्न स्थानिय तहहरुमा ३ वटा पशु अस्पताल निर्माण १८ वटा साना कृषि बजार संरचना, २ वटा पशुपन्छी बाजार संरचना १० वटा दुध चिस्यान केन्द्रहरु निर्माण सम्पन्न भएका छन्।
२६. एक स्थानीय तह एक उत्पादन कार्यक्रम: जम्मा ३४ वटा स्थानीय तहहरुमा उल्लेखित वाली वस्तुहरु लक्षित गरी उत्पादन, प्रशोधन र बजारिकरण कार्यक्रम संचालन गरिएको छ।
२७. कृषक तालिम: कृषि सम्बद्ध १६ वटा, पशुपन्छी र मत्स्यपालन सम्बन्धी २७ वटा गरी कुल ४३ वटा तालिम कार्यक्रम सञ्चालन भएको छ।
२८. पशुहरुमा कृत्तिम गर्भाधान र पशुपन्छीमा खोप लगाइएको।

उद्योग तथा वाणिज्य तर्फ कार्यक्रम प्रगति

क्रियाकलाप	उपलब्धिहरु
उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण	१४०४ जनालाई उद्यम विकास सम्बन्धी उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण भएको।
बजार अनुगमन	प्रदेश भित्र १०६ पटक बजार अनुगमन गरिएको।
उद्योग अनुगमन/निरीक्षण	प्रदेश भित्र ९६६ वटा उद्योग अनुगमन निरीक्षण गरिएको।
उद्यमी विकास तथा रोजगार कार्यक्रम	प्रदेश भित्र रहेका १२६० जनालाई तालिम प्रदान गरिएको।
युवा उद्यमशीलता तथा औद्योगिक जनशक्ति विकास	१२२७ जनालाई जनशक्ति विकास तालिम प्रदान गरिएको।
उद्यम प्रवर्द्धन तालिम	४५२ जनालाई प्रदान गरिएको।
स्थापित उद्यमीहरुका लागि स्तरोन्नती कार्यक्रम	८९५ लाई स्तरोन्नती तालिम प्रदान गरिएको।
वाणिज्य फर्म दर्ता	प्रदेश भित्र २११८ वाणिज्य फर्महरु दर्ता भएका।
उद्योग दर्ता	३४२१ उद्यम दर्ता भई ४४५६ उद्यमी मार्फत ११७६१ रोजगारी सिर्जना भएको।

सहकारी क्षेत्रको प्रगति

- ५० करोड भन्दा बढी वासलात भएका २० वटा सहकारी संस्थाको विशेष अनुगमन गरी निर्देशन दिने कार्य सम्पन्न गरिएको। २५६ वटा सहकारीको अनुगमन १५ वटाको सघन अनुगमन गरी २५६ वटालाई निर्देशन, ३१ वटा उजुरी छानवीन र २ वटा उजुरी फर्छ्यौट
- जिल्ला समन्वय समितिको समन्वयमा स्थानीय तह र सरोकारवाला निकाय बीच सहकारी सम्बन्धी ६ वटा अन्तर्क्रिया छलफल सम्पन्न गरिएको।

- अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग लगायतका अन्य निकायमा ५ वटा सहकारी संघ/संस्थाका काम कार्यबाही तथा पदाधिकारी, व्यवस्थापक तथा कर्मचारी र सरोकारवालाहरूका नाममा परेका उजुरीको छानबीन गरी निर्देशन दिने कार्य गरिएको।

स्थानीय तहसँग समन्वय स्थापित गर्न भएका प्रयासहरू

- जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुख, प्रदेश सभा सदस्य तथा स्थानीय तह प्रमुखहरूसँग कार्यक्रम सञ्चालनका विषयमा नियमित समन्वय र सर-सल्लाह गर्ने गरिएको।
- स्थानीय तह कृषि शाखा/पशुपंक्षी विकास शाखा र जिल्ला स्थित कृषि ज्ञान केन्द्र/पशु सेवा विज्ञ केन्द्रबीच त्रैमासिक समन्वय बैठक संचालन गरिएको।
- मन्त्रालय र मातहतबाट संचालन हुने/भएका कार्यक्रमहरूको भेरिफिकेशनमा सहभागिता, सम्झौतामा स्थानीय तहको सिफारिस माग गर्ने गरिएको।
- वालीनाली र पशुपंक्षी रोग किरा महामारी सम्बन्धी आकस्मिक प्रकोपहरूमा नियन्त्रणका लागि सहयोग/सहभागिता।

४.९ पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय

आ.व.२०८०/८१को प्रमुख उपलब्धिहरू

१. आ.व.२०८०/०८१ मा डि.व.का. मोरङबाट ढलापडा काठ दाउरा संकलनबाट १,०५,६७२.८ क्यू.फि. काठ तथा १०० चट्टा दाउरा उत्पादन गरिएको।
२. आ.व.२०८०/०८१ मा प्रदेशभरीबाट २,७५,४९,१८३.४४ क्यू.फि. काठ उत्पादन गरी मु.अ. कर रु. ८९,१२,४८,१४९.८९, प्रदेश सेवा शुल्क रु.८,६२,७५,५२७.७९ र राजस्व संकलन रु. ८,१०,९३,९०४.९० तथा ६८,८७,२९६ श्रमदिन बराबरको रोजगारी सिर्जना भएको।
३. प्रदेशभरमा आ.व.२०८०/८१ मा विभिन्न प्रजातीका ७२,०८,९५४.१२ के.जी.जडिबुटी संकलन, प्रशोधन र निकासी गरिएको।
४. पर्यटन क्षेत्रतर्फ यस मन्त्रालय अन्तर्गत आ.व.२०८०/०८१ मा विभिन्न १९९ वटा स्वीकृत आयोजनाहरू मध्ये १७८ वटा आयोजनाहरू सम्पन्न भएका र ४ वटा बहुवर्षीय आयोजनाहरू सम्पन्न हुने चरणमा रहेको।
५. आ.व. २०८०/८१ मा १६.४८ हे. वन अतिक्रमण हटाइएको। (झापा, धनकुटा, उदयपुर (गाईघाट)उदयपुर (त्रिवेणी) र तेहथुम)
६. ८ वटा स्थायी नर्सरी निर्माण भएको र ५८ वटा नर्सरी मर्मत गरी एक वर्षीय विरूवा २४ लाख ४९ हजार र बहुवर्षीय विरूवा ८ लाख ७० हजार उत्पादन भएको।
७. १४ जिल्लाका १५ वटै डि.व.का मार्फत कूल १५१.८४ हे. क्षेत्रमा वृक्षारोपण कार्य सम्पन्न भएको।
८. जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समितिबाट ७०० घरधुरीहरूलाई काठ वितरण गरिएको। (झापा, मोरङ, उदयपुर (गाईघाट)उदयपुर (त्रिवेणी) र इलाम)
९. १२ वटा सामुदायिक वन (२७५७ हे.) उपभोक्ता समूह गठन तथा ४८४ सा.व.को कार्ययोजना नवीकरण गरिएको।
१०. डि.व.का. मोरङबाट नेपाल वन निगमलाई १८ हजार क्यू.फिट. भन्दा बढी काठ हस्तान्तरण गरिएको।
११. ३७ वटा सा.व.उ.स.मा पर्यापर्यटन विकास तथा ६० वटा सिमसार क्षेत्रको व्यवस्थापन तथा पोखरी निर्माण भएको। (तेहथुम, धनकुटा, सुनसरी, मोरङ, झापा, इलाम, भोजपुर, उदयपुर (त्रिवेणी), तेहथुमरओखलढुंगा)
१२. वन डढेलो रोकथाम तथा संयन्त्रको सक्रियता बढाई वनडढेलो रोकथाम तथा व्यवस्थापन गरिएको।
१३. पाँचथर, खोटाङ, धनकुटा, भोजपुर र तेहथुम जिल्लाका विभिन्न स्थानमा पाँच वटा रिचार्ज पोखरी निर्माण गरिएको।
१४. आकस्मिक भू-संरक्षण कार्यक्रम ८ स्थानमा, ४ वटा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन नमुना गाउँ कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको।
१५. वायो इन्जि. खोला किनारा संरक्षण १७.५ कि.मि., एकीकृत भूस्खलन नियन्त्रण २० स्थानमा सम्पन्न गरिएको।

१६. सडकसँग भू-संरक्षण कार्यक्रम टमि., एकीकृत सुख्खाक्षेत्र व्यवस्थापन ५ स्थानमा सम्पन्न भएको।
१७. मोरङ जिल्लाका चार वटा साझेदारी वन समुहको कार्ययोजना तयारी भइ स्वीकृतिको चरणमा रहेको।
१८. वनक्षेत्रको जग्गा अन्य प्रयोजन वापत कूल ९ करोड २९ लाख ८४ हजार २ सय २ रूपैया राजस्व संकलन भएको।
१९. वातावरणीय अध्ययनसंग सम्बन्धित ६५ वटा कार्यसूची (TOR), १३ वटा संक्षिप्त प्रतिवेदन (BES) र २५ वटा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) प्रतिवेदन, गरी वातावरणीय परीक्षणसंग सम्बन्धित कूल १०५ वटा प्रतिवेदन स्वीकृत भएको।
२०. झापा, धनकुटा र मोरङ जिल्लामा लाहा खेति र रबर खेतिको प्रवर्द्धन विकासका काम सुरु गरिएको।
२१. डि.व.का. झापा, मोरङ र सुनसरीको क्षेत्रमा वन्यजन्तुको लागि जैविक मार्ग विकास तथा व्यवस्थापन तर्फ विशेष गरी जंगली हात्तीको लागि क्रिडास्थल, वनजन्य फलफुल रोपण, जनचेतना अभिवृद्धि गरिएको
२२. झापा, मोरङ र सुनसरी जिल्लामा वन डढेलो तथा नियन्त्रण व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयन भई Rapid Response Team को गठन तथा परिचालन गरिएको।
२३. सबै डिभिजन वन कार्यालयहरूबाट विद्यालय वातावरण सचेतना कार्यक्रम तथा स्कूल शिक्षा कार्यक्रम संचालन गरी विद्यालयस्तरबाट वातावरण तथा जैविक विविधताको संरक्षणमा क्षमता अभिवृद्धि गरिएको।
२४. विभिन्न जिल्लाका ३९ जनालाई वन्यजन्तुबाट भएको क्षतीको राहत वितरण गरिएको।

परिच्छेद पाँच

बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या र समाधानका सुझावहरू

बजेट सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको अभिन्न अङ्ग हो। बजेट तर्जुमा गर्दा प्राथमिकता र सिद्धान्त निश्चित गरी प्रदेशको आर्थिक अवस्था र आवश्यकतालाई ध्यान दिई सीमित स्रोत र साधनलाई उच्चतम उपयोग गर्ने गरी आर्थिक तथा राजनैतिक दस्तावेजको रूपमा सरकारको नीति तथा कार्यक्रमको आधारमा तर्जुमा गरिन्छ। बजेट कार्यकारिणी माथि जनप्रतिनिधिहरूको नियन्त्रण हो। सार्वजनिक बजेटले आमदानी, खर्च लगायतको पक्षलाई समेटेको छ। प्रदेश सभाबाट पारित भएको बजेट विषयगत मन्त्रालय/आयोगबाट स्वीकृत वार्षिक बजेट र कार्यक्रम अनुसार कार्यान्वयन गरिन्छ। प्रदेशका मन्त्रालय तथा निकायबाट खर्च भएको रकमको प्रदेश लेखा नियन्त्रकको कार्यालयबाट आन्तरिक लेखापरीक्षण र महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट अन्तिम लेखापरीक्षण गरी मूल्याङ्कन गर्ने गरिएको छ।

५.१ बजेट तर्जुमामा देखिएका समस्याहरू

(क) स्रोत अनुमान तथा परिचालनमा विद्यमान समस्याहरू:

- प्रदेशको खर्चको आवश्यकता र क्षमताको अनुपातमा प्रदेशलाई प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाँट र वित्तीय समानीकरण अनुदानको रकम न्यून रहेको।
- प्रदेशको आन्तरिक आयको दायरा सीमित हुनु।
- संघबाट अनुदान र राजस्व बाँडफाँटको सीमा समयमै प्राप्त नहुने भएकोले तोकिएको समयभित्रै बजेट तर्जुमाको कार्य प्रारम्भ गर्न नसकिएको।
- राजस्व असुल गर्ने निकायहरूबीच सूचना आदान प्रदान र समन्वयको कमी रहनु।
- वैदेशिक सहायताको सम्पूर्ण हिस्सा राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक बजेटमा समावेश नहुनु।

(ख) विनियोजन दक्षतामा देखिएका समस्याहरू:

- बजेट विनियोजनका लागि पर्याप्त गृहकार्य नगर्नु।
- अनिवार्य दायित्व व्यवस्थापन गरेर मात्र अन्य खर्चका लागि रकम विनियोजन गर्नुपर्ने भएकोले विकास खर्चलाई कम विनियोजन हुनु।
- प्राविधिक अध्ययन र तयारी विना बजेट माग गर्ने प्रवृत्ति कायम रहनु।
- कार्यान्वयन क्षमता नहेरी बजेट विनियोजन गरिनु।
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका कार्यक्रममा दोहोरोपना रहनु।
- विगतमा व्यवस्था नगरिएको दायित्व भुक्तानीमा ठूलो रकम खर्च गर्नु परेकोले नयाँ आयोजनामा पर्याप्त विनियोजन हुन नसक्नु र विगतमा सिर्जित दायित्वको भुक्तानी गर्न बजेट व्यवस्था नगरी थप रकम माग गर्ने प्रवृत्ति रहनु।
- आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना र बजेट तथा कार्यक्रम बीच तादात्म्यता कायम नहुनु।
- बजेट प्रस्ताव गर्दा कार्यक्रम र क्रियाकलापहरूको पहिचान नगरी बाँडफाँट नगरी राख्ने र लामो समयसम्म पनि बाँडफाँट र क्रियाकलाप निर्धारण नगर्ने प्रवृत्ति कायमै रहनु।
- बजेट विनियोजनमा कानूनी प्रावधानको पालना कमजोर रहनु।

- ठूला र प्राथमिकताका आयोजनामा कम मात्र विनियोजन गरी पछि थपबजेट माग गर्ने प्रवृत्ति रहनु।
- प्रदेश सरकार अन्तरगतका निकायहरूमा दक्ष र पर्याप्त प्राविधिक कर्मचारीको अभाव।

(ग) आयोजना छनौट र प्राथमिकीकरणमा देखिएका समस्याहरू:

- आयोजना छनौटका आधार, विधि र मापदण्ड तहगत सरकारमा एकरूपता नहुनु,
- तीन तहबीच आयोजना वर्गीकरण सम्बन्धी मापदण्ड पालना नगरिनु।
- अन्तर निकाय समन्वय नहुँदा आयोजनामा दोहोरोपना कायमै रहनु।
- प्राविधिक सम्भाव्यता अध्ययन विना आयोजना/कार्यक्रमहरूमा बजेट प्रस्ताव तथा विनियोजन हुनु।
- प्रदेशको आयोजना बैंक प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन नहुनु।
- बहुवर्षीय ठेक्का अन्तरगत निर्माणाधीन आयोजनाको लागि पर्याप्त विनियोजन हुन नसक्नु।
- सालबसाली आयोजनामा अपर्याप्त रकम विनियोजन भई समयमै सम्पन्न नहुनु र लागत बढ्नु।

५.२ बजेट कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरू

(क) चालु खर्चलाई वाञ्छित सीमामा राख्न नसक्नु:

- प्रदेशका मन्त्रालय/कार्यालयहरूबाटै हुने कार्यको लागि पनि छुट्टै स्वायत्त संस्था वा निकाय गठन गरिँदा प्रशासनिक खर्चको भार बढ्दै गइरहेको।
- प्रदेश अन्तरगतका जनशक्तिबाट सम्पादन हुन सक्ने कार्यको लागि पनि सेवा परामर्शमा बजेट विनियोजन तथा खर्च गर्ने गरिएको।
- प्रशासनिक खर्च, भ्रमण, सेमिनार, बैठक, तालिम जस्ता खर्चहरू प्रत्येक वर्षमा वृद्धि हुनु तथा अस्वस्थ प्रतिस्पर्धा हुनु।
- विभिन्न व्यक्ति तथा संस्थालाई दिइने अनुदानको वस्तुगत मापदण्ड तथा वर्गीकरण नहुनु।
- सवारी साधन सञ्चालन र मर्मत खर्च बढ्दै जानु।

(ख) आयोजना कार्यान्वयन क्षमता कमजोर हुनु:

- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली नतिजामूलक बन्न नसक्नु।
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा कर्मचारी समायोजन भएतापनि व्यवस्थापन नहुँदा कतिपय आयोजना प्रभावित हुनु।
- आयोजना/परियोजना प्रमुखहरूको बारम्बार परिवर्तन भइरहनु।
- निर्णय गर्दा जोखिम लिने क्षमता हास हुनु र खर्च नगर्दा/ आयोजना सम्पन्न नगर्दाको उत्तरदायित्व बहन गर्ने प्रणाली कमजोर रहनु।
- कर्मचारीहरूको कार्यसम्पादनलाई निजको वृत्ति विकास, पुरस्कार, दण्ड र कार्यसम्पादन मापनको आदिको मूल्याङ्कनको वस्तुगत आधार बनाउन नसक्नु, वस्तुगत आधारको निर्धारण र सोको कार्यान्वयन पक्ष कमजोर रहेको छ।

- निर्माणसँग सम्बन्धित आयोजनाको Alignment समय समयमा परिवर्तन हुनु।
- अन्तर निकाय समन्वय/सहयोग कमजोर रहनु।
- स्थानीय तहमा जग्गा, जग्गाको मुआब्जा, स्थानीय प्राकृतिक स्रोतको उपयोगको विवाद र वातावरणीय परिक्षणको टुङ्गो नलगाई आयोजना शुरू गर्नु।

(ग) निर्माण व्यवसायीको व्यवसायिक क्षमता कमजोर हुनु:

- व्यवसायीहरूको क्षमताको परिक्षण नगरी ठेक्का दिँदा समयमा काम सम्पन्न नहुनु।
- न्यूनतम रकममा ठेक्का बोल कबोल गर्ने, ठेक्का ओगट्ने र पछि ठेक्का छाड्ने तथा Variation हुने प्रवृत्ति कारण तोकिएको समयमा कार्य सम्पन्न नहुनु।
- अनुगमन र सुपरीवेक्षण पछि पनि सम्बन्धित निर्माण स्थलमा समस्या समाधान नहुनु।

५.३ लेखा प्रणाली तथा अभिलेख व्यवस्थापनका समस्या

- नगदमा आधारित लेखा प्रणालीका कारण सबै आम्दानी खर्च, सम्पत्ति र दायित्वको एकीकृत हिसाब आउन नसक्नु।
- वैदेशिक सहायताको शोधभर्ना समयमै माग गर्न कागजात पेश नहुने।
- प्रत्यक्ष भुक्तानी र वस्तुगत सहायताको समयमै प्रतिवेदन प्राप्त हुन नसक्नु।
- आर्थिक वर्षको अन्त्यमा मात्र भुक्तानी दिने प्रवृत्तिले आर्थिक वर्षको अन्त्यमा बढी खर्च देखिनु।
- सूचना प्रविधिमा आधारित तीन तहको एकीकृत सफ्टवेयर अभाव हुनु।

५.४ बजेट तर्जुमामा गर्नु पर्ने सुधारहरू

(क) स्रोत आँकलन र परिचालनलाई वास्तविकतामा आधारित बनाउने:

- प्रदेशलाई प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाँटको अनुपात, संघ अनुदानको रकम बढाउन पहल गर्नुपर्ने।
- प्रदेशको आन्तरिक आय अभिवृद्धि गर्न कानूनी तथा संस्थागत सुधार गर्ने।
- स्थानीय तहबाट संकलन भई प्रदेशलाई प्राप्त हुनुपर्ने राजस्व बाँडफाँट संकलनलाई प्रभावकारी बनाउने।
- सवारी साधन कर संकलनलाई अनलाईन प्रणालीमा बनाई राजस्व संकलनमा सहजता अभिवृद्धि गर्ने।
- घरजग्गा रजिष्ट्रेशनलाई वास्तविक कारोबारमा आधारित बनाउने।
- संघबाट अनुदान र राजस्व बाँडफाँटको सीमा समयमै प्राप्त गरी तोकिएको समयभित्रै बजेट तर्जुमाको कार्य प्रारम्भ गर्न सम्बन्धित निकायमा समन्वय गर्नुपर्ने।
- राजस्व चुहावट नियन्त्रण, करदाता शिक्षा, वित्तीय अनुशासन लगायतको पक्षमा कानूनी व्यवस्था तथा संस्थागत सुधार गर्ने।
- दीर्घकालीन सोच सहितको राजस्व परिचालन नीतिको तर्जुमा गर्ने र राजस्व वृद्धिको प्रक्षेपण गर्दा बढोत्तरीको सिद्धान्तका आधारमा नभई कराधारका आधारमा गर्ने प्रणाली बनाउने।

- विकास सहायता परिचालन सम्बन्धी प्रदेशको नीति तथा कार्यविधि तर्जुमा गरी वैदेशिक सहायतालाई प्रदेशको प्राथमिकता र आवश्यकताका क्षेत्रमा केन्द्रिकृत गर्ने।

(ख) विनियोजन कुशलता बढाउने:

- दीर्घकालीन सोच, दिगो विकासका लक्ष्य, आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम बीचको अन्तरसम्बन्धलाई सुदृढ तुल्याउने।
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको सूचीमा परेका आयोजना/कार्यक्रमको वर्गीकरण गरी सम्बन्धित तहले बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने।
- मध्यमकालीन खर्च संरचना (Medium Term Expenditure Framework-MTEF) लाई यथार्थपरक र संस्थागत बनाई त्यसैको आधारमा बजेट तर्जुमा गर्ने।
- स्रोत सहमति भएका वा निर्माणाधीन बहुवर्षीय आयोजना र प्राथमिकता प्राप्त आयोजनालाई बजेट सीमा प्रदान गर्दा नै Earmark गर्ने।
- विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार नभएका र परियोजना कार्यान्वयनको पूर्व तयारीका कार्यहरू (जग्गा प्राप्ति, वित्तीय व्यवस्था, वातावरणीय परिक्षण, सीमाङ्कन आदि) पूरा नभएका आयोजनाहरूमा रकम विनियोजन नै नगर्ने नीति अवलम्बन गरी आयोजना प्रवेशमा गुणस्तर कायम गर्ने।
- सवारी साधन, सरकारी भवन, कार्यालय सामग्री तथा उपकरणहरू समेतको खर्चको मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने।
- सहमति प्रदान गरिएका आयोजना/कार्यक्रमहरूको लागि आवश्यक पर्ने पर्याप्त रकम सम्बन्धित निकायले नियमित बजेट सीमाबाट प्रस्ताव गर्ने र त्यसरी प्रस्ताव नगरेमा आर्थिक वर्षको बीचमा सो बापत नपुग हुने रकम निकास नदिने।
- आयोजनाको पुनरावलोकन गरी संख्या घटाउने। तत्काल नयाँ आयोजना सकेसम्म थप नगर्ने।
- आयोजना बैंक पूर्ण कार्यान्वयन गरी गरी सोमा समावेश भएका आयोजनाहरूका लागि मात्र बजेट विनियोजन गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने।

५.५ बजेट कार्यान्वयनमा गर्नु पर्ने सुधार:

(क) आयोजना कार्यान्वयनको सहज वातावरण तयार गर्ने:

- आर्थिक वर्षको शुरुदेखिनै पूर्ण रूपमा बजेट कार्यान्वयनमा लाग्ने गरी बजेट सार्वजनिक भए पछि पूर्वतयारीका कार्यहरू प्रारम्भ गरी असार मसान्तभित्र सम्पन्न गर्ने व्यवस्था गर्ने।
- आर्थिक वर्षको मध्यमा नयाँ कार्यक्रममा बजेट माग गर्ने प्रवृत्तिको अन्त्य गर्ने।
- आयोजना प्रमुखसँग कार्यक्षेत्र, वित्तीय, सञ्चालन र कार्यान्वयन तालिका, वार्षिक खरिद योजना, कार्यक्रम तालिका गुणस्तर र प्रतिफल लगायतका शर्तहरू राखि कार्यसम्पादन सम्झौता गर्ने।
- आयोजना/परियोजनामा कर्मचारीको सरुवालाई अनुमान योग्य बनाउने।
- कार्य सम्पादन करार सम्झौता अनुसार कार्यान्वयन गर्न नसक्ने र खर्च गर्न नसक्ने पदाधिकारीलाई भविष्यमा आयोजना/कार्यक्रम प्रमुखको जिम्मेवारी नदिने व्यवस्था गर्ने।
- ढुंगा, गिट्टी, बालुवा लगायतका निर्माण सामग्रीको आपूर्ति व्यवस्थापन सहज बनाउने।
- जग्गा प्राप्ति, वातावरणीय प्रभाव अध्ययन र रुख कटानको सुनिश्चितता भएपछि मात्र ठेक्का बन्दोवस्त गर्ने परिपाटी बसाल्ने।

(ख) आर्थिक अनुशासनलाई थप सुदृढ बनाउने:

- प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ र खर्चको मापदण्ड लगायतका कानूनहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने।
- बजेट कार्यान्वयन सम्बन्धी मापदण्डहरू र मार्गदर्शनको पूर्ण परिपालन गर्ने।
- आर्थिक वर्षको अन्तमा मात्र भुक्तानी गर्ने प्रचलनलाई निरुत्साहित गर्ने। काम सम्पन्न भएपछि प्राप्त विलको तोकिएको समयमा भुक्तानी दिने।
- थपआर्थिक दायित्व सिर्जना हुने विषयमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमति अनिवार्य लिनुपर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ पालना गर्ने।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई नतिजामूलक बनाई विनियोजित बजेट तथा स्वीकृत कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने।

(ग) सूचना प्रविधि प्रणालीमा थप सुधार गर्ने:

- बजेट, खर्च, राजस्व, लेखा सम्बन्धी प्रयोगमा रहेका सफ्टवेयरहरू PLMBIS, TSA, राजस्व व्यवस्थापन सूचना प्रणाली, CGAS, PAMS लगायतका प्रणालीहरूको तथ्याङ्क, डाटावेशमा पहुच हुनेगरी, प्रदेशकै निकायबाट सानातिना त्रुटि सच्याउन क्षमता अभिवृद्धि गर्न आवश्यक तालिम, प्रविधि उपलब्ध गराउनका लागि संघीय सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्नुपर्ने।
- सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा प्रयोग भइरहेका PLMBIS, TSA, राजस्व व्यवस्थापन सूचना प्रणाली, CGAS, SUTRA लगायतलाई एकीकृत (Integration) गर्ने।
- आयोजनाको वित्तीय, भौतिक तथा व्यवस्थापकीय प्रगति देखिने आयोजना व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको (Project Management Information System) विकास गर्ने।
- सूचना प्रविधिमा आधारित एकीकृत अनुगमन मूल्याङ्कन प्रणालीको विकास गर्ने।
- निर्माण सम्पन्न भएका आयोजनाहरूको Technical Audit लाई प्रभावकारी बनाउने।

(घ) आयोजना कार्यान्वयनको प्राविधिक र प्रशासकिय क्षमता अभिवृद्धिमा जोड दिने:

- खर्च गर्ने प्राविधिक र व्यवस्थापकीय दक्षता/क्षमता विकास गर्न जनशक्ति विकास र परिचालनमा जोड दिने।
- निर्माण व्यवसायीहरूको व्यवसायिकता बढाउन सरकारले सहयोग गर्ने। निर्माण व्यवसायीहरूको Capacity Audit गर्ने प्रणालीको शुरुवात गर्ने।
- आयोजनासम्बद्ध जनशक्ति र प्राविधिकलाई क्षमता विकासमा मापदण्डसहित तालिम र प्रशिक्षण दिने।
- बजेट विनियोजन गरेर सम्बन्धित खर्च शीर्षकबाट खर्च गर्न सकिने कार्यको लागि आयोजनाको प्रशासनिक कन्टिन्जेन्सी रकमबाट गैह्रबजेटरी रूपमा खर्च नगर्ने।

(ङ) अभिलेख, प्रतिवेदन तथा लेखाप्रणालीमा सुधार गर्ने:

- बजेट कार्यान्वयन प्रगतिको प्रतिवेदन पेश गर्ने प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने। समय मै प्रतिवेदन पेश भए/नभएको जिम्मेवार पदाधिकारीले अनुगमन गरी प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ बमोजिम गर्ने।

- स्पष्ट अधिकार र जिम्मेवारी सहितको छुट्टै अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने संयन्त्र विकास गरेर परिचालन गर्ने। अनुगमन मुल्याङ्कन गर्दा समन्वयात्मक रूपमा नतिजामूखी हुने गरी गर्ने।
- वैदेशिक सहायता परिचालन गर्न सम्झौता गर्दा कै बखत पालना गर्नुपर्ने शर्तहरूका विषयका बारेमा स्पष्ट हुने।
- आयोजनाहरूको अनुगमन र नियमन प्रभावकारी बनाउन प्राविधिक परीक्षण प्रयोगशाला स्थापना गर्ने।
- निर्माण आयोजनाको गुणस्तरमा सुधार ल्याउन निर्माण सम्पन्न भएको कम्तिमा पाँच वर्ष सम्मकै मर्मतको जिम्मेवारी निर्माण व्यवसायीले नै व्यहोर्नु पर्ने व्यवस्था गर्ने।
- एकल खाता प्रणालीबाट भुक्तानी आदेशको माध्यमबाट नै खर्चको वर्गीकरणको आधारमा लेखा तयार हुने र सम्पत्ति र दायित्वको लेखाङ्कन गर्ने सूचना प्रणाली विकास स्वःचालित रूपमा लेखाङ्कन प्रतिवेदन हुने गरी प्रणाली विकास गर्ने।
- राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संघ संस्थाले बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्ने।

निष्कर्ष

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ बजेट समयमै प्रदेशसभाबाट पारित नभएकोले र संघबाट आउने अनुदान समेत कटौती भएकोले बजेट कार्यान्वयनमा केही असहजता भएको छ। तथापि, कोशी प्रदेश सरकार अन्तर्गतका निकायहरूबाट महत्वपूर्ण आयोजना तथा कार्यक्रमहरू सञ्चालन भएका छन्। कोशी प्रदेशको आ.व.२०८०/८१ को सरकारी खर्चतर्फ विनियोजनको ७६.१ प्रतिशत र आम्दानी तर्फ लक्ष्यको ८७.८ प्रतिशत प्रगति रहन पुग्यो। स्रोतको दृष्टिकोणले अन्य प्रदेश भन्दा कम आय भएतापनि सीमित स्रोत साधनको परिचालनबाट पनि कोशी प्रदेश अरु प्रदेश भन्दा बढी खर्च गर्न सक्ने प्रदेशको रूपमा रहेको छ।

प्रदेशको आयको ठूलो हिस्सा संघ अनुदानमा नै निर्भर रहनु र प्रदेशको आन्तरिक राजस्वको दायरा सीमित हुनु, स्थानीय तहबाट बाँडफाँट भई प्रदेशलाई प्राप्त हुने राजस्व समेत प्राप्त नहुनु राजस्व परिचालनका प्रमुख समस्या एवम् चुनौतीका रूपमा विद्यमान छन्। प्रदेशमा विकासको माग र ठेक्का प्रक्रियाबाट दायित्व सृजना भएको बढ्दो सार्वजनिक खर्चलाई व्यवस्थापन गर्न संघ वित्तीय समानीकरण अनुदान र राजस्व बाँडफाँटको दायरा बढाउनुका साथै आन्तरिक राजस्वमा समेत अभिवृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ भने सार्वजनिक खर्चलाई पर्याप्त विश्लेषण गरी उत्पादनमूलक क्षेत्रमा मात्र परिचालन गर्ने नीति लिनु पर्ने देखिन्छ। सार्वजनिक खर्चतर्फ प्रादेशिक महत्वमा प्राथमिकता प्राप्त एवम् बहुवर्षीय आयोजना लगायतका ठूला पूर्वाधार आयोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिनुपर्ने देखिन्छ।

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा वित्त व्यवस्थापन सुधारको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण रहेको छ। विगत वर्षहरूमा भएका त्रुटि सच्याई वित्त व्यवस्थापनलाई नयाँ गतिमा अगाडि बढाउने अवसर समेत प्राप्त भएको छ। संघबाट अनुदानको रकम कटौती भएतापनि प्रदेशको राजस्व संकलनमा केही सुधारको अवस्था भयो। आ.व.२०८०/८१ मा बहुवर्षीय आयोजनाको स्रोत सुनिश्चिततामा नगरिएको, चालु तथा प्रशासनिक खर्चमा मितव्ययीता अवलम्बन र सार्वजनिक खर्चमा गरिएको सावधानीले गर्दा आर्थिक वर्षको अन्त्यमा प्रदेश सञ्चित कोष अनुकूल रह्यो। प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८ तथा प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ कार्यान्वयन भएको, सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययीता एवम् प्रभावकारी अभिवृद्धिका लागि गरिएका प्रयास, बजेट कार्यान्वयन सम्बन्धी मार्गदर्शन र बजेट कार्यान्वयनको आवधिक समीक्षा गरी कार्यान्वयनमा समन्वय गरिएको साथै प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरिएकोले वित्त सन्तुलनमा सकारात्मक प्रभाव परेको छ।

अनुसूची-१
कोशी प्रदेशको आ.व.२०८०/८१ को सुरु र कायम बजेटको विवरण

रकम रु.लाखमा

सि.नं.	मन्त्रालय/निकाय	सुरु विनियोजन	रकमान्तर थप	रकमान्तर घट	संघ सशर्त अनुदान थप	कायम विनियोजन
१.	प्रदेश व्यवस्थापिका सचिवालय	२५२५				२५२५
२.	प्रदेश लोक सेवा आयोग	८८०	५०			९३०
३.	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	२४०	१			२४१
४.	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	५८४९				५८४९
५.	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	२१८७०				२१८७०
६.	उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	२२२५३		३२५५		१८९९८
७.	खानेपानी, सिंचाई तथा उर्जा मन्त्रालय	५६२१७	४०७			५६६२४
८.	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	८७५८		२५५		८५०३
९.	पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२६७९६	१५५	९२५		२६०२६
१०.	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	१२६४९८	८४९५			१३४९९३
११.	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१४५००	५५२	१८०९		१३२४३
१२.	स्वास्थ्य मन्त्रालय	३२२०५	३०७	१०३	६८४	३३०९३
१३.	प्रदेश योजना आयोग	४५२	१			४५३
१४.	अर्थ विविध	११७१९	४४३५	९५५८		६५९६
१५.	स्थानीय तह	३६६७३	१५०२		७२	३८२४७
	जम्मा	३६७४३५	१५९०९	१५९०९	७५६	३६८१९१

स्रोत: आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय (बजेट तथा कार्यक्रम महाशाखा)

अनुसूची-२
कोशी प्रदेशको आ.व.२०८०/८१ को मन्त्रालयगत र शीर्षकगत खर्चको विवरण

रकम रु.लाखमा

सि.नं.	मन्त्रालय/निकाय	चालु खर्च			पूँजीगत खर्च			जम्मा बजेट		
		विनियोजन	खर्च	प्रगति	विनियोजन	खर्च	प्रगति	विनियोजन	खर्च	प्रगति
१.	प्रदेश व्यवस्थापिका सचिवालय	२४१७	१९६१	८१%	१०८	३९	३६%	२५२५	२०००	७९.२%
२.	प्रदेश लोक सेवा आयोग	८८९	८०२	९०%	४१	३७	९०%	९३०	८३८	९०.१%
३.	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	२३६	१८८	८०%	५	५	१००%	२४१	१९३	८०.१%
४.	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	५२६९	२९१७	५५%	५८०	२२५	३९%	५८४९	३१४१	५३.७%
५.	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	२१८०१	१६१३७	७४%	७०	४०	५७%	२१८७०	१६१७७	७४.०%
६.	उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	१५९९१	१२६३३	७९%	३००७	२४३३	८१%	१८९९८	१५०६६	७९.३%
७.	खानेपानी, सिंचाई तथा उर्जा मन्त्रालय	४६६७	३७९३	८१%	५१९५७	४८६६९	९४%	५६६२४	५२४६२	९२.६%
८.	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	६९०८	४४७७	६५%	१५९५	४९१	३१%	८५०३	४९६८	५८.४%
९.	पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१२१२४	८८५१	७३%	१३९०३	९६०३	६९%	२६०२६	१८४५५	७०.९%
१०.	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	३९९३	२४४१	६१%	१३१०००	९७२६६	७४%	१३४९९३	९९७०७	७३.९%
११.	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१०५४७	७६५२	७३%	२६९६	२१०३	७८%	१३२४३	९७५५	७३.७%
१२.	स्वास्थ्य मन्त्रालय	२९६८३	२१७०७	७३%	३४१०	२५६०	७५%	३३०९३	२४२६७	७३.३%
१३.	प्रदेश योजना आयोग	४३८	२०६	४७%	१५	१२	८०%	४५३	२१८	४८.१%
१४.	अर्थ विविध	६१२७	०		४६८	०	-	६५९६	०	-
१५.	स्थानीय तह	३८२४७	३३०२८	७६%	०	०		३८२४७	३३०२८	८६.४%
कुल जम्मा		१५९३३७	११६७९३	७३.३%	२०८८५५	१६३४८३	७८.३%	३६८१९१	२८०२७५	७६.१%

स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

नोट: माथिको तालिकामा चालु खर्चअन्तर्गत स्थानीय तह अनुदान समेत समावेश रहेको छ। साथै खानेपानी सिंचाई तथा उर्जा मन्त्रालयको पूँजीगत विनियोजनमा वित्तीय व्यवस्थाको रु.१ करोड समेत समावेश रहेको छ।